עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אהוותא

גיליון 142
פרשת חוקת
ד' תמוז תשפ"ו

התעלות שיש אחריה מעשה

סוד הנצחיות מונח ביכולת שלנו להעמיד דורות של בנים ותלמידים שימשיכו את דרכנו

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

התורה מתארת את רגעי הסתלקותו של אהרון הכהן בפירוט רב. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּהֹר הָהָר עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֱדוֹם לֵאמֹר יֵאָסֵף אַהֲרֹן אֶל עַמָּיו. בהמשך נאמר: קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְהַעַל אֹתָם הֹר הָהָר וְהַפְשֵׁט אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף וּמֵת שָׁם.

באופן חריג, פטירתו של אהרון אינה מתוארת לאחר מעשה, כמו בכל פטירה אחרת במקרא. היא מעוצבת כתהליך מתוכנן ומאורגן, שתחילתו בעלייה להור ההר ושיאו בטקס העברת הבגדים אל הבן. והדבר אומר דרשני.

אהרון שהה עם בני ישראל במצרים לאורך שנות השעבוד הקשות ביותר, בזמן שמשה היה במדין. לפיכך, בעוד משה רבנו מוריד לעם ישראל תורה מן השמים, מלמעלה, הנהגת אהרון מאופיינת בנסיונות תיקון מלמטה. כך למשל הוא מנסה בחטא העגל להציל את מצבו של העם על ידי בניית מזבח, כביכול הוא מצטרף אליהם. וזהו תפקידו: לשאת את משפט בני ישראל על ליבו ולכפר על חטאיהם. כידוע, זוהי הסיבה שעם ישראל ביכה את פטירתו במשך שלושים יום.

דווקא משום שעבודתו של אהרון נטועה בעומק עולם המעשה, הסתלקותו לגנזי מרומים מלווה בתהליך מיוחד של התרוממות והתעלות. ראשית, הוא נקרא לעלות אל הור ההר. הר על גבי הר. סמל לעלייה כפולה ומכופלת. מכאן גם הביטוי הפותח את הפרשה: 'ייאסף אהרון אל עמיו'. אהרון אינו מת כאדם שחייו קמלים ודועכים אלא הוא הולך ומתעלה עד שנשמתו נאספת ומתאחדת עם בוראה בפסגה הגבוהה ביותר. זהו סופו המתבקש של התיקון הצומח מתחתית עולם המעשה עד שהוא נושק לשמי שמים.

ואולם התורה לא רצתה שנטעה ונחשוב שהעבודה המעשית איננה חשובה ומשהגיע האדם אל התכלית המרוממת הוא מסתלק בשמחה מתיקון העולם הממשי. לשם כך נועד תהליך העברת הבגדים אל אלעזר בנו. העובדה שאלעזר עולה עמו אל ההר ויורד משם כשהוא לבוש בבגדיו יוצרת המשכיות חיה של העבודה, שאינה פוסקת לרגע.

יתרה מכך, רק הידיעה שהעבודה נמשכת על ידי אלעזר אפשרה כביכול לאהרון להסתלק מהעולם. על ידי המשכיות התיקון הממשי הוא יכול היה להתנתק מהעשייה הארצית ולהיאסף אל עמיו בשלווה.

ועדיין צריכים אנו להבין שתי נקודות תמוהות בפרשה זו. ראשית, מדוע התורה מדגישה כי העלייה להור ההר נעשתה בפומבי 'לעיני כל העדה'. ושנית, למה חשוב שנדע כי הציווי נמסר למשה 'על גבול ארץ אדום'.

ובתשובת הדבר נראה כי הסתלקות אהרון מסמלת את סיום מסע הנדודים במדבר. גם בפרשת מסעי מופיעה פטירתו כחלק מתיאור סיום המסעות. עם ישראל עומד על גבול ארץ אדום, בסמוך לכניסה לארץ, ושם מגיעים חייו של אהרון לסיומם. במובן הזה הסתלקות אהרון איננה סיפור פרטי שלו אלא היא נקודת התפר של חילופי ההנהגות. עם ישראל כולו צופה בעלייתו של אהרון להור ההר ובירידתו של אלעזר. זהו מעין סולם יעקב שבו מלאכים של חוצה לארץ עולים לשמים ומלאכים של ארץ ישראל יורדים לארץ. ההנהגה הקודמת עולה לגבהי מרומים, וההנהגה החדשה שתוביל את עם ישראל בארץ יורדת למטה.

פרשת הסתלקות אהרון מציירת אם כן מעגל שלם של חיים. מתוך עשייה ותיקון צומחת התרוממות ודבקות, והתעלות זו גופא ממשיכה מיניה וביה בעשייה ותיקון נוספים. התעלות להר ההר שאין לאחריה המשכיות של ירידה מן ההר אל העם, היא התעלות חסרה. סוד הנצחיות מונח ביכולת שלנו להתעלות אך יותר מכך, ביכולת שלנו להעמיד דורות של בנים ותלמידים שימשיכו את דרכנו וישאו את כלי העבודה שלנו הלאה בעולם המעשה.

4 הגר"ד לייבל בשיחה לפעילים: מעצר בן ישיבה לומד תורה הוא בושה וחרפה
עדכונים מהשטח

5 האם מותר לקבל החלטות על פי 'סימנים משמיים' או אסטרולוגיה?
שו"ת עם הגר"א בוטבול

7 מה היה חטאו המדויק של משה במי מריבה?
הגאון רבי ציון כהן, רב העיר אור יהודה

10 גם הדברים הבסיסיים ביותר בחיינו דורשים הכרת תודה, אמון ותודעה מתמדת של מתנה
הכל על השולחן

זכות הרבים

תעמוד לידידנו הדגול
ה"ה **אהרן ליב הופשטטר**
טורונטו, קנדה

שתרם בנדיבותו להפצת גיליון זה
לעילוי נשמת אביו
ה"ה **נתן נטע יצחק בן זאב** ז"ל

העלון מוקדש
לרפואת **אפרים בן שרה**
ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**
וז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן

רוצים להקדיש עלון למישהו אהוב?
להקדיש לעילוי נשמת בתאריך מיוחד?
צרו קשר במייל: alon@achvat.co.il

מקור היציבות

באותו היום בו נסגר הגולל על מרים, מקור המים נסתם, תהום נפערה בלב המחנה, חור שחור שבלע אל תוכו את שארית היציבות. ומשה ואהרן, אלו אשר עמדו איתנים מול מצרים, מול ים סוף, מול הר סיני, מול משברים אינספור, כרעו תחתם. והכו, בזעם, בשניים, שבירת איזונים, שבר שגזר גזירה על השניים הנותרים.

ראשית דרכה של מרים מצויה בהסתר. עיניה צופיות מרחוק, מבט נעוץ בתיבת הגומא, דמות שומרת סף, מגינה על קיום רופף, על ניצוץ חיים שבקושי נדלק. כבר אז אופייה מתגלה, זו שאינה עומדת במרכז, אך בלעדיה אין מרכז, זו שאינה מדברת בקול רם, אך בשתיקתה מהדהדת הבטחה, זו שנוכחותה אינה מסנוורת, אך היעדרה מחשיך עולמות.

וכשהגיע רגע השירה, ניצוץ גאולה, לא משה לבדו, לא אהרן לבדו, אלא מרים "הנביאה אחות אהרן" יוצאת בתוף, במחול, בקול שני, בתנועה משלימה, מהדהדת ומרחיבה. מגלה חוט משולש של משה המוביל, אהרן המייצג, ומרים המייצבת. שלושתם יחד, לא רק קול אחד אלא מקהלה הרמונית.

ובפרשת האשה הכושית, כשהמריבה בוקעת על פני השטח, אין זו רק קנאה אישית, אין זה רק ערעור על מעמד, אלא זעקה אל נוכח הזיוף בניגון המשולש, ערעור על האיזון העדין של שלושת הקולות, שלושה תפקידים, שלושה צירים המחזיקים את אוהל המועד של המנהיגות. האיזון מתערער, הקול נסדק, הצלע נשברת זמנית, והאחות השומרת נשלחת להסגר מחוץ למחנה, שבעת ימים של הפרדה, של חסר, של למידה עמוקה על ערכו הייחודי של כל קול בשירת ההנהגה.

ואז הלכה. ועם הסתלקותה, הסתלק גם האיזון, היסוד שמונע את הזעם, שמרגיע את הרוחות, שמייצר את הזרימה של המים. משה ואהרן, נטולי הצלע השלישית, נמצאו חסרים, ניצבים חשופים, חסרי איזון מול העם המתלונן. שלוש קולות נדרשו להוציא עם ממצרים, ובחסרון אחד, אף מנהיגותם של הנותרים נפגמה ונשברה. ללא מימיה הקרים של מרים על נפשם של משה ואהרן, לא היה דבר שיעצור את נפילתם אל הזעם.

המנהיגות דורשת חזון פורץ, עוצמה גואלת, ואש רוחנית לוהטת, אך אינה יכולה לעמוד ללא יציבות מרגיעה, ללא מימיה של מרים.

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (יט ב)

המילה לאמר כאן לכאורה כפולה ומיותרת שהרי כבר נאמר קודם לכן "וידבר ה' אל משה ואהרן לאמר זאת חוקת התורה...". נראה לומר במליצה, שה'לאמר' השני הוא ציווי נפרד, שנגזר מה'חוקה' לכל שאר מצוות התורה, ועניינו לומר "אשר צוה ה'", כלומר: הנני עושה את המצווה כי כך חקק ה' ולא מצד מה שהשכל שלי מחייב לנהוג כך.
[על פי 'מנחם ציון']

חוקת התורה (יט ב)

כשעבר ברחובה הראשי של פראג, הבחין רבה הנערץ של העיר, רבי יהונתן אייבשיץ, באחד מעשירי ומשכילי הקהילה כשהוא יושב במסעדת טרפה. הבחין גם האפיקורס ברב ומשחש שלא בנוח, יצא אל הרב והחל במסה מוכנה מראש על תפיסת עולמו המשבחת את המצוות המוסריות, אלו שבכוח השכל האנושי להבינן ורק להן יש משמעות בקיומן.

נענה רבי יהונתן מיניה וביה בפסוקים מספר תהילים (נ טז־יח) "ולרשע אמר א־להים: מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך ואתה שנאת מוסר ותשלך דברי אחריך, אם ראית גנב ותרץ עמו ועם מנאפים חלקך". ה' אומר לרשע: מה אתה בא ומספר "חוקיי", שרק את החוקים אתה לא מקיים, והרי האמת שאתה שנאת גם את מוסר התורה, והשלכת את כל דברי אחריך. ותכליתה של תפיסת קיום הדברים השכליים, נועדה לשרת את האפשרות שלך להצדיק כל גנבה וניאוף בהתאם למערכת הערכים שתהיה בשליטתך.
[מעובד על פי אגדה עממית]

דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה (יט ב)

הודגשו במצווה זו 'בני ישראל', כי היא שבחה של בני ישראל שמקיימים את המצוות מתוך מחויבות עמוקה למי שאמר והיה העולם, דבר שמתבטא במיוחד בקיום מצוות כאלו שהן חוק למעלה מהשכל האנושי. הבחנה זו מצאנו בגמרא בסיפור שבא לכאורה דווקא לעסוק בשבחו של גוי: סיפורו הידוע של דמא בן נתינה הנכרי (קידושין לא) שקיים מצות כיבוד אב במסירות ותוך הפסד ממוני גבוה, וקיבל בשכרו פרה אדומה שבאמצעות מכירתה ליהודים בשמונים ריבוא דינרי זהב, כיסה את ההפסד המקורי. השכר המסוים הזה שקיבל הנכרי, הדרך שבה בא על שכרו, המחישה את העובדה שבעוד הנכרי מסוגל להוציא ממון רב על מצווה שכלית, בני ישראל מוציאים סכום זה על מצוות פרה אדומה שהיא סמל למצווה מסוג 'חוק' שאין השכל משיג את עניינה.
[על פי 'חידושי הרי"ם']

וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא (יט טו)

האדם נברא גם הוא באותה מתכונת, מצד אחד דרושה לו פתיחות מספקת כדי לקיים קשר עם העולם. אך חשובה מאוד היא יכולת השליטה על הקשר הזה עם העולם, האפשרות למנן את הקשר ולאפשר אותו רק בהקשרים חיוביים ולא באמצעות הטמעת כל מה שיש לעולם להציע, על כל הסחי והמאוס. וכך טבע הבורא בבריאתו בגוף האדם: הפה, פתוח לדיבור ותקשורת, ובפתחו שפתיים המשמשות צמיד פתיל לחסום דיבורים אסורים. האוזניים פתוחות להאזנה, ועל פתחן הרך שבאוזניים שמשמש צמיד פתיל למנוע כניסת דבר שאינו הגון. העיניים פתוחות לרווחה לראיית כל היופי והטוב, ועליהן צמיד פתיל - העפעפיים, שמאפשרים להימנע מהביט ברע. נקודה זו רמוזה בפסוק כאן, הקובע כי כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו - טמא הוא.
[על פי 'מנחם ציון']

שמעו נא המורים (כ י)

רש"י: מורים את מוריהם

בדיחה עגמומית זו התהלכה בארצות הברית של אמריקה בראשית המאה העשרים, כשראשי ומנהלי קהילות טרחו 'להכיל' כל סטייה ותעייה מהדרך המסורה ולשמור על 'דרך ארץ' מצד רבני הקהילה, לבל יטרידו את מנוחתם של האדונים הנכבדים בהטילם ספק בדרך החומרית שבה בחרו:

כשהגיע מועמד חדש לרבנות בקהילה שזה עתה נפטרה מרבה הוותיק וה'מיושן' וחיפשה לרענן את המשרה, היה כרגיל צריך לשאת נאום לדוגמה לפני הקהילה כדי שזו תתן את ברכתה לחברי הוועד המנהל להשלמת המינוי. לפני הנאום נפגש הרב עם ה'בורד' לקבל את עצתם לקראת הנאום ואלו התרו בו שלא ידבר על כשרות כי זה עשוי להכעיס את אלו שהמטבח בביתם טרף, לא ידבר על שבת כי רבים הם שאינם נזהרים בקדושתה ולא ידבר אפילו על נישואי תערובת שכן זו ממש הלבנת פנים למי שיש במשפחתם מתבוללים. נענה הרב ושאל: אז על מה **כן** אפשר לדבר? על כך ענו כולם כאחד: דבר על **ג'ודאיזם**, יהדות, עליה גאוותנו.
[מעובד על פי אגדה עממית]

—פרק ארבעה עשר—

מעבר להתבדלות עבודת ה'

בטורים האחרונים עסקנו בסוגיית ההתבדלות. הראינו שהתבדלות בשורשה היא מטומאה ולא מן המציאות, ושאין היא אמורה להתבטא בהתבדלות חברתית־ציבורית, אלא בגאוות יחידה, בהשתייכות לציבור שומרי התורה והמצוות, ובתחושה פנימית של עוגן רוחני המייצרת התבדלות שבלב.

לסיום סדרה זו חשוב לומר שהתבדלות, עם כל חשיבותה ושורשיה העמוקים, היא איננה הערך העליון והבלעדי של עבודת ה'. אנו מתבדלים כדי לשמור על ייחודיות, על זהות משלנו - ולזהות הזו מוכרח להיות תוכן חיובי. להתבדלות יש אמנם ערך עצמי, מדאורייתא, אך התוכן הפנימי שלה הוא הזהות הקדושה שנוצרת לאדם המתבדל.

לעתים, בשל החרדה לחומת ההתבדלות, ישנם הטועים והופכים את ההתבדלות לערך המכונן של הזהות היהודית, כשהם שוכחים את התוכן החיובי שמונח מאחוריה. במקום להתמקד במצוינות בלימוד התורה, בדקדוק ההלכה ובחיי הקדושה (וקהילות שונות מדגישות מעלות שונות, כל אחת לפי מסורת רבותיה) - התבדלות שכזו עלולה להתמקד אך ורק במאבק נגד ה'חוץ', ללא כל תוכן פנימי.

מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, נאבק רבות נגד תפיסות שכאלה. כפי שחזר והתרה, דווקא מתוך תודעת התבדלות שכזו עלולות להגיח המידות הרעות ביותר, נגדן מחנכת אותנו התורה, ובכללן הגאווה כנגד אלו שאנו בוחרים להגדיר כ'פחות מתבדלים', או אף באלימות, שנאה ומחלוקת "לשם שמיים" - וכל אלו מוצדקים בשם התורה, כביכול, שהרי מהותה נתפסת כמאבק חברתי נגד האחר, במקום לתפוס את מהותה כקדושה וכהתעלות רוחנית.

להתבדלות שכזו היבט נוסף, חינוכי. פעמים רבות אנו שומעים על חשיבותו העצומה של חינוך הילדים כך ש"לא יצאו מהמסגרת". רעיון זה מובא כטיעון מנצח בשבח ההתבדלות: הלא אם ייחשף הילד להשפעה חיצונית כלשהי, עולה סיכוי כלשהו שמא ייסחף אחריה ויצא ממסגרת היהדות. לכן יש לבצר אותה מכל משמר.

אין ספק, שמירת הילדים בתוך המסגרת אכן חשובה ביותר. אולם, אסור שמהות המסגרת תהיה הבטחתה של המסגרת: בתוך מסגרת צריכה להיות גם תמונה. החפץ חיים נהג ללעוג לטיעון זה ולומר "אבות רבים עמלים למען אושרם הרוחני של בניהם, וכשגדלים הילדים, עמלים הם למען בניהם. משתוקק אני לראות את אותו ילד מאושר שלשמו עמלים כל הדורות".

כנגד זאת, הציב החפץ חיים עמדה אחרת. פעם הוא אמר לבנו: "מהי הסיבה לעזיבת הדת הרבה כל כך בדורותינו? הסיבה היא שחיים יהודיים הם מלאים אושר: כאשר אדם שומר שבת, לומד שיעור תורה, חי בטהרה - הוא חש עונג ושמחה. ואולם בדורותינו רבים איבדו טעם פשוט זה. ממילא, אין להם עוד טעם בקיום המצוות, ולמה שיישארו?".

ברגע שאין אדם חש בטעם הפנימי הזה, מה תועלנה לו חומות עבות? על כן, את הטעם הזה יש לחזק. טעם זה הוא הסיפוק הרוחני העמוק שאנו חווים כאשר אנו עושים את רצון ה'. סיפוק שיכול לבוא כתחושת אהבה ויראה, או כקשר למסורת הדורות. כאן אנו שבים לערכים הפנימיים של היהדות, אלו שכבר הזכרנו: מצוינות תורנית, דקדוק הלכה, חיי קדושה וחסידות. ערכים אלו מלאים יופי. ראוי שמרכז הפעילות החברתית יהיה בהדגשת אותו יופי, כך שנזכה לחזק את אותם ערכים.

דברים אלו כתובים במפורש בתורה: "ואבדיל אתכם מן העמים, להיות לי" - לשם מה נועדה ההבדלה? לשם ההשתייכות לה'. אכן, זוהי מהותו הראשונה של היהודי: עובד ה'. ההתבדלות היא אמנם ערך, אך ערך זה חשוב רק כאשר הוא מסייע לעבודת ה'.

"קהילות זה מה שהחזיק את עם ישראל במשך אלפיים שנה"

הגר"ד ליינג
ירחי כלה תשפ"ז

צרפו את הקהילה שלכם
לתנועת 'אחוות תורה'
ותהנו ממעטפת תומכת מקיפה

הקמה ופיתוח
שיעורי תורה
ותוכניות לימוד

הכשרות מקצועיות
לקבוצות ידע
לבינוי וצמיחה

מעטפת פעילות
לגברים, נשים,
ילדים ונוער

להצטרפות
סרקו את הברקוד
ההצטרפות מותנית בריאיון קבלה

אחוות תורה
תורת חיים הלכה למעשה

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

א צענטער

הרב יצחק קוסובסקי שחור
מנהל הקהילות ותוכנית ראש הקהל

הגר"ד לייבל בשיחה לפעילים: "מעצר בן ישיבה לומד תורה הוא בושה וחרפה"

נשיא תנועת 'אחוות תורה' פרש בפני הפעילים את אחריות השעה, התריע מפני הנשירה הגוברת, והדגיש כי גם היוצאים לעולם המעשה חייבים להיבנות על יסודות של אמונה, הלכה, קהילה ונאמנות לתורה

בשיחה מיוחדת לפעילי תנועת 'אחוות תורה' ולעובדיה, פרש נשיא התנועה הגר"ד לייבל מבט רחב על מצבה של החברה החרדית בעת הזו, ועל האחריות המוטלת על העוסקים בחיזוק בני הציבור החרדי הנמצאים בעולם המעשה.

בדבריו התייחס הגר"ד לייבל למעצרם של בחורי ישיבות, ואמר דברים חריפים וברורים. מצידנו, אמר, זו בושה וחרפה שלומד תורה השייך לשבט לוי ייעצר כפושע. ומצד החילונים זו טיפשות, פשוט טיפשות, שכן היא משיגה רק שנאה וקיטוב.

"זה דבר שאנחנו חייבים להילחם בו כולנו", אמר הגר"ד לייבל, והדגיש כי מול פגיעה בלומדי התורה ומול שימוש בכוח כלפי בני הישיבות, אין מקום לשתיקה.

בהמשך דיבר הרב על הצורך לבנות קהילות חזקות עבור בני הציבור החרדי היוצאים לעולם המעשה. "אדם שיוצא אל עולם המעשה אינו יכול להישען על הלימוד כערך יחיד. הוא זקוק לערכים תורניים העומדים בזכות עצמם, אמונה וביטחון, נאמנות ויושר, והם שמאפשרים לו לשמור על זהותו גם כשהלימוד אינו ממלא עוד את כל יומו. קהילה של עובדי ה', נבנית בדיוק על היסודות האלה".

לדבריו, הערכים האלו אינם תחליף לתורה, אלא הם הדרך לשמור על זהותו של יהודי חרדי גם בתוך עולם המעשה. קהילה של עובדי ה', אמר, אינה נבנית רק סביב מסגרת חברתית, אלא סביב מחויבות להלכה, ליראת שמים, לנאמנות לתורה ולחיי קהילה מסודרים.

בסיום דבריו הזכיר הגר"ד לייבל את שלושת היסודות ששמרו על עם ישראל לאורך אלפיים שנות גלות: הקהילה, המוסדות והדקדוק בהלכה. "זה מה שאיחד אותנו כל אלפיים שנה", אמר. לדבריו, דווקא יסודות אלו הם המפתח לבניית קהילות חרדיות יציבות גם עבור מי שנמצאים בעולם המעשה, מתוך שמירה על זהותם הרוחנית ועל חיבורם לעולם התורה.

פרק ו

תורת חיים, הלכה למעשה

אנו חותמים את סדרת המאמרים הנוכחית בהבנה כי הקהילה היא המצפן שמכוון את חיינו בכל רגע. לאורך הפרקים עברנו מסלול של צמיחה, מהאדם העשירי שמשלים מניין ועד לשותף, בעלים וערב שרואה בקהילה את עתיד משפחתו.

בנקודת הסיכום הזו, אנו שבים אל היסוד המנחה של תורת חיים הלכה למעשה. עלינו להכיר בכך ששותפות אמיתית אינה מסתיימת בנוכחות בשיעור, אלא מתחילה בהבנה שהקהילה היא הבית השני שלנו, על כל המשתמע מכך.

כחלק בלתי נפרד מהבעלות שלנו על המקום, מוטלת עלינו האחריות לדאוג לקיומו הכלכלי. עלינו להבין כי הוראת קבע איננה מותרות או טובה שאנו עושים לרב הקהילה או לגבאים; היא המובן מאליו אצל מי שרואה במקום הזה בית עבורו, עבור אשתו ועבור ילדיו.

האחריות היא עלינו, ליזום ולהסדיר את השותפות הזו מעצמנו, מתוך הכרה שזהו אינטרס אישי שלנו להבטיח את עתידו של העוגן הקהילתי. כשכל אחד מאיתנו פועל מתוך הבנה שזהו הבית שלו, אנו יוצרים מציאות של תורה שחיה ופועמת בלב המעשה.

המסע שערכנו יחד מבהיר כי בניית קהילה אינה משימה שמסתיימת עם הקמת העמותה או מינוי בעלי התפקידים. זוהי יצירה בלתי פוסקת הדורשת מכל אחד מאיתנו להביא את עצמו ואת ליבו אל הכלל. האחריות על המרחב הגשמי והרוחני, הדאגה לעתיד הילדים והערבות לחברים, הן שהופכות אותנו למגדלור בלב חיי המעשה.

ביום שבו כל אחד מאיתנו ירגיש כי הוא חלק מהותי מהבניין הרוחני של הקהילה, נדע שהצבנו עוגן איתן ובלתי מעורער. הבית הזה שייך לנו, ואנו נמשיך לבנות אותו יחד באחוות אמת, קומה אחר קומה, מתוך עמל תורה וחיים של תורת חיים הלכה למעשה.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

אסטרולוגיה לפי ההלכה

שאלה:

יש לי שכנה שמומחית בכוכבים ובמזלות. היא יודעת לומר לפי תאריך הלידה מה יהיה מצב הרוח, האם כדאי להשקיע בבורסה והאם זה זמן מתאים לחפש שידוך. האם מותר להסתמך על דברים אלו, או שיש בכך חשש של עבודה זרה?

תשובה:

התורה מצווה: "תמים תהיה עם ה' אלוקיך" וכן "לא תנחשו ולא תעוננו". לדעת הרמב"ם (הלכות עבודה זרה פרק י"א), אסור לשאול מגידי עתידות ולהתנהג על פי דבריהם.

מאידך, ראשונים רבים, ובהם האבן עזרא, הרלב"ג והרשב"א, סוברים שאין איסור בעצם בירור תחזית אסטרולוגית, שכן מדובר בחכמה טבעית ולא בכישוף.

למעשה, ניתן לומר שכיום אין אדם שבידו ידיעה ודאית על העתיד, ורוב התחזיות מבוססות על השערות בלבד. לכן, מעיקר הדין אין בהסתמכות על תחזית אסטרולוגית משום עבודה זרה.

"סימנים משמיים"

שאלה:

ניסיתי כמה פעמים להתקבל לישיבה מצוינת ולא הצלחתי. יש לי הרגשה שזה סימן משמיים שהישיבה אינה מתאימה לי. האם זו מחשבה נכונה, או שיש בכך משום "לא תנחשו"?

תשובה:

מרן השולחן ערוך (יו"ד סימן קע"ט) פוסק שאסור לנחש, כגון אדם שמחליט את מעשיו על סמך סימנים מקריים, כמו חפץ שנפל מידו או אירוע דומה.

מאידך, מצאנו בחז"ל עניין של סימנים טובים. כך למשל אנו עושים סימנים בראש השנה, וכן הובאו בפוסקים מנהגים שונים המבוססים על סימן טוב.

ההבדל פשוט: אם אדם קובע את דרכו רק על פי הסימן, הדבר אסור. אך אם הוא רואה בסימן חיזוק, עידוד או נקודה למחשבה כאשר הוא מתלבט, אין בכך איסור.

לכן, אפשר להתבונן במה שקורה ולנסות ללמוד ממנו, אך אין לקבל החלטות על סמך סימנים בלבד, אלא מתוך שיקול דעת, תפילה וביטחון בה'.

תַּחְכְּמוֹנִי
חידות הלכתיות מעניינות

חידה

פעולה שביום חול אסורה, ובשבת מותרת. כיצד?

פתרון

לברך ברכת המזון כשסכין מגולה על השולחן.

ביום חול אסור. יש להסיר את הסכין מהשולחן לפני ברכת המזון, או לכסותה. הטעם: פעם אחת אירע מעשה באדם שהגיע לחורבן ירושלים בשעת ברכת המזון ומרוב צער שנתעורר בו, דקר את עצמו בסכין ומת. מאז נהגו להרחיק את הסכין.

בשבת מותר. שבת היא יום של שמחה ועונג, ואין חשש שיתעורר אותו צער עמוק. לכן אין צורך להסיר את הסכין, ומברכים כרגיל.

חידה

היכן מצאנו שמברכים לכתחילה "שהכל" על פרי?

פתרון (וחידה נוספת) בשבוע הבא

פינה זו מיועדת לפלפול ולהנאה בלבד. הדברים המובאים כאן אינם הלכה למעשה, וכל שאלה מעשית יש להפנות למורה הוראה.

לתגובות:
alon@achvat.co.il

הרב יהודה שפירו
ראש כולל חדוות ה'

הרב יונתן אושינסקי
ראש קהילת אור שמואל רמות 360

הקסם שבשיתוף

זוגיות חזקה נבנית משיתופים קטנים של היומיום

החזו"א כתב באגרת לחתן: "להודיע ביציאה לאן הולך, ובשובו מה עשה, וכיוצא בזה בדברים קטנים ובדברי חיזוק לשמח לב".

מכירים את הרגע הזה, שחוזרים הביתה אחרי יום ארוך, מתיישבים על הספה, וכל מה שמתחשק לנו זה פשוט לשקוע בשקט? מסתבר שהשקט הזה, למרות שהוא מפתה ומרגיע, לא תמיד מועיל לזוגיות שלנו. הסוד לבית שמח לא טמון בחופשות גדולות או במחוות גרנדיוזיות, אלא דווקא בדברים הקטנים, ובמילה אחת: שיתוף.

ד"ר ג'ון גוטמן, חוקר בתחום הפסיכולוגיה החברתית, כותב בספרו "שבעה העקרונות לנשואין מאושרים" (מומלץ מאוד) שבכל פעם שאחד מבני הזוג משתף במשהו, אפילו הערה קטנה על מזג האוויר או סיפור מצחיק שקרה בעבודה, זו בעצם הזמנה לקרבה. המחקר מצא שזוגות חזקים הם אלו ש"פונים זה אל זו" בתגובה להצעות הללו. הם לא חייבים לנהל שיחה פילוסופית עמוקה; מספיק חיוך, הנהון או שאלה קטנה כדי לבנות "בנק של רגשות חיוביים" שעוזר לצלוח גם זמנים מאתגרים.

שיתוף לא חייב להרגיש כמו ישיבת צוות. הנה כמה דרכים קלילות לייעל אותו:

שיחה קצרה מדי יום: מחקרים מראים ש־15 דקות של שיחה על נושאים שאינם קשורים לניהול הבית (חשבונות, סידורים או הילדים) יכולות לשפר פלאים את שביעות הרצון מהקשר. דברו על חלום שחלמתם, רעיון מעניין ששמעתם או סתם משהו ששימח אתכם היום.

הקשבה פעילה: מומלץ פשוט להקשיב, להביע התעניינות אמיתית, ליישר מבט ולהיות נוכח, כדברי הרמב"ם: "ויהיה דיבורו עמה בנחת".

הפרטים הקטנים: אל תפחדו להיות קטנוניים (במובן הטוב!). לעתים שיתוף מקרב נמצא בפרטים: "היה היום קפה ממש מוצלח במשרד", או לשתף בדבר מצחיק שאירע במשך היום.

לשתף מחשבות ורעיונות: "חשבתי היום על רעיון מעניין שקראתי". השיתופים האלו בונים עולם פנימי משותף.

לא לפחד להיות פגיע: לפעמים דווקא כשאדם מגלה את פנימיותו למרות החשיפה, זה מה שגורם לקרבה אמיתית.

לפעמים יש כאלה שאין להם את הסבלנות לשמוע שיתוף של דברים פחות רלוונטיים, כגון "פגשתי את...", "שוחחתי על...", אבל האמת היא שרק על ידי שיתוף תמידי ניתן לקלוט את השאיפות והפחדים, התשוקות והאתגרים, וכך ניתן להיכנס ממש לתוך עולמו הפנימי של בן/ת הזוג ולחיות חיים של שותפות.

השיתוף הוא הגשר שמחבר בין שני עולמות. כשאנחנו משתפים, אנחנו אומרים לצד השני: אתה חשוב לי מספיק כדי שאכניס אותך לתוך המחשבות שלי.

אז בפעם הבאה שאתם נפגשים במטבח בסוף היום, נסו להחליף את ה"הכל בסדר" המסורתי בסיפור קטן אחד. זה אולי נראה זניח, אבל זה הדבק ששומר על הבית חם ואוהב.

עד הניצחון המוחלט

כמה מילים על התקופה שאנו עוברים ועל רגעי ההשגחה שמתגלים מתוכה

אנחנו מצויים כבר תקופה ארוכה במציאות של מלחמה. מאז שפרצה מלחמת חרבות ברזל, אנו חווים מערכה בכל החזיתות, מול אויבים רבים ובעצימות משתנה. כיצד זה יסתיים? האם מצבנו בסיום המלחמה יהיה טוב יותר? קברניטי המדינה מצהירים הצהרות, אך לאמיתו של דבר איש אינו יודע. מתרחשים כאן תהליכים אסטרטגיים בעלי השפעה לטווח רחוק, וכיצד אנחנו יכולים לחזות מה טוב ליהודים.

איננו יודעים לאן כל זה מוביל, אבל דבר אחד אנו כן יודעים: מיהו המוביל. המערכה מלאה בגילויים מופלאים של השגחת ה', עד שניתן לחוש כי אנחנו ממש בידים של אבא.

מי חלם לפני השביעי באוקטובר באיזה סכנה מוחשית היינו כולנו מצויים? חיזבאללה אגר בצפון כמויות מבהילות של נשק, מנהרות תקיפה, לוחמים, והכל מוכן ליום פקודה. אירן ושלוחותיה התחמשו בארסנל אדיר של טילים, וביחד עם החמאס מדרום הכל היה מוכן לרגע ההפתעה, אשר אנחנו, כידוע, לא היינו מוכנים לה.

אלפי טילים היו נוחתים בשעה אחת, בזמן שאלפי טרוריסטים פורצים מכל עבר. שביעי באוקטובר כפול עשרים. והכל התמסמס ונמוג בשורה של התרחשויות מופלאות. אין בעל הנס מכיר בניסו. כל אחד מאיתנו יכול להוסיף לשמו את הכינוי "בעל הנס". מוישי בעל הנס. דודי בעל הנס. איציק בעל הנס.

שמתי לב לדבר מדהים: במלחמה הזו ישנה התחזקות אדירה בקרב הנוער במצות ציצית, המשתלשלת בגאווה מבגדיהם של רבים כל כך. מה זו ציצית? כותבים המקובלים ש"ציצית" מלשון "מציץ מן החרכים". הציצית המציצה מהבגד, מלמדת על השגחת ה' המציצה מאחורי הטבע. בערב אחד נפלו שני טילים עצומים בשתי שכונות צפופות בדימונה ובערד, דבר המוביל בדרך הטבע לעשרות הרוגים, והתוצאה - אפס הרוגים. וכמה מקרים כאלה עוד קרו... כל מי שפוקח את עיניו מבין.

שמעתי אחד מחשובי המשגיחים שאמר: אנו איננו מתפללים לניצחון המוחלט במלחמה זו. האם בכך אויבי ישראל יגמרו? מלחמות היו ומלחמות יהיו, קוראים לזה גלות. אנחנו מתפללים לגאולה האמיתית של משיח צדקנו, וזה, ורק זה, יהיה הניצחון המוחלט.

הגאון רבי ציון כהן
רב העיר אור יהודה

חטא מי מריבה

מפרשי התורה מציעים דרכים שונות להבנת הפרשה

בפרשתנו אנו קוראים על "מי מריבה", שבגללם לא זכה משה רבנו להיכנס לארץ ישראל. אולם מהפסוקים עצמם לא ברור מה היה חטאו המדויק של משה.

מפורסמים דברי שד"ל שכתב: "משה רבנו חטא חטא אחד, והמפרשים העמיסו עליו שלושה עשר חטאים ויותר, כי כל אחד מהם בדה מלבו עוון חדש... על כן נמנעתי מהעמקת החקירה בדבר זה, מיראה שמא יצא לי פירוש חדש, ונמצאתי גם אני מוסיף עוון חדש על משה רבנו".

ואף על פי כן, נעקוב אחר כמה מן ההסברים שהציעו גדולי ישראל לאורך הדורות:

רש"י בעקבות חז"ל מסביר שחטאו של משה היה בכך שהכה את הסלע במקום לדבר אליו. כדברי חז"ל: "שאילו דיברתם אל הסלע והוציא, הייתי מקודש לעיני העדה, ואומרים: מה סלע זה, שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה, מקיים דיבורו של מקום - קל וחומר אנו". אולם המפרשים הקשו על פירוש זה: אם רצה ה' שמשה ידבר אל הסלע, מדוע ציווה עליו לקחת את המטה? ועוד, מי קבע שדיבור אל הסלע הוא נס גדול יותר מהכאה בו? כך מקשה הרמב"ן.

הרמב"ם מסביר שחטאו של משה היה הכעס. כאשר אמר לעם: "שִׁמְעוּ נָא הַמֹּרִים", נראה היה שכעס עליהם. לדעת הרמב"ם, אצל אדם במדרגתו של משה רבנו, כעס במקום שאינו ראוי לכך נחשב לחילול ה'. העם שראה את משה כועס עלול היה להבין שכך גם יחסו של הקב"ה אליהם, בעוד שבפועל ה' לא כעס עליהם כלל, אלא מיהר לצוות להוציא להם מים מן הסלע.

הרמב"ן בשם רבנו חננאל מסביר שהחטא היה באמירה: "הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם". היה ראוי לומר: "יוציא ה' לכם מים". כאשר משה ואהרן אמרו "נוציא", היה מקום לטעות ולחשוב שהנס נעשה מכוחם, ובכך נפגע גילוי כבודו של הקב"ה.

יש שביארו את עונשו של משה כמידה כנגד מידה. משה השתוקק להיכנס לארץ כדי לקיים את המצוות התלויות בה ולהוסיף שלמות בעבודת ה'. אולם לפי פירוש רש"י, בהכאת הסלע נמנעה מבני ישראל מדרגה רוחנית גבוהה יותר, שהייתה יכולה להתחזק אילו ראו את הסלע מציית לדבר ה'. וכיוון שנחסרה מישראל אותה תוספת אמונה, נחסרה ממשה גם מדרגת הכניסה לארץ.

למרות כל ההסברים שניתנו, ברור שלא נוכל לדעת בוודאות את הסיבה האמיתית להקפדתו של הקב"ה על משה רבנו. כל מה שכתבו מפרשי התורה נועד להגדיל תורה ולהאדירה, וללמדנו מוסר והשקפה בעבודת ה'.

תורה דיליה

אנשי מעשה משתפים בחיבור התורני האישי שלהם ובנקודה בדרך שהופכת את הלימוד לחלק בלתי נפרד ממי שהם

ריסטרט לנשמה

החיבור שלי:

אני מקפיד על לימוד קבוע בספר 'אור החיים' הקדוש בכל ליל שבת. חברי היקר אבי ביניש ואני נפגשים בבית הכנסת הקהילתי שלנו, 'גולומב הצעיר', והשילוב בין האווירה הייחודית של הלילה, השקט מסביב והמפגש החברי, הופך את הלימוד לעונג שבת אמיתי. דבריו של ה'אור החיים' נשגבים ומרתקים, ולפעמים מציעים הבנה חדשה ואחרת לגמרי בפסוקים. הוא יכול להתחיל בביאור מילים ספורות, ופתאום אתה מוצא את עצמך נסחף אחרי מערכה ענקית שנפרסת על פני כמה דפים, ממש כמו 'חבורה' בגמרא. תענוג.

נקודה בדרך:

הדמות שחקוקה בי יותר מכול היא מרן שר התורה, רבי חיים קניבסקי זצ"ל. כצלם, זכיתי לשהות בחדרו מאות שעות. הגעתי מעולם של עשייה, לחץ ומרדף אחרי ההישג הבא, וכשרציתי לאפס את עצמי ולעשות "ריסטרט", הייתי נכנס לשם. מעבר למפתן החדר שום טרדה לא נכנסה; שריר לא זע בפניו השפופות מול הגמרא. באחד התצלומים שלי רואים אנשים מעבירים כיסא מעל ראשו של הרב לצד השני של החדר, והוא? אינו מרים עין. בתצלום אחר, תפסתי את הרגע שבו הוא סוגר את הספר ומבטו עדיין מעיין בפנים, וכשנסגר - לא הבין מדוע הספר הבא לא מונח לפניו מיד, הרי יש "חובות" להספיק. הזיכרון הזה מלווה אותי עד היום. כשעומס החיים מכריע ואני זקוק לאיפוס, אני פותח את המחשב, נכנס לתיקיית התמונות של הרב ומזכיר לעצמי מהו נצח ומהו הבל.

יעקב נחומי
צלם

אִישׁ עַל הָעֵדָה

איך יודעים מיהו הצדיק - פרק ב'

שאלה: אני מרגיש רצון לנסוע לצדיק ו'להתעורר', להדליק את הנשמה, אבל איך אדע מיהו הצדיק שבאמת יתרום לי? ובכלל איך אדע מיהו צדיק?

מהותו של הצדיק היא לשמש מצפן של קדושה בעולם, כדי שלא נשקע ונטבע בתוך החומר, תפקידו לעורר בכל יהודי את הניצוץ הקדוש שחבוי בו, שיוכל לעבוד את ה' בכוחות עצמו. רבי ישראל מרוז'ין הגדיר זאת במימרה נפלאה: **"היהודי הכי גדול הוא לא יותר גדול מ'יהודי', והיהודי הכי קטן הוא לא פחות קטן מ'יהודי', החילוק הוא כמה 'יהודי' מתגלה בו".**

כלומר, כל יהודי יש בו חלק אלו' ממעל, השאלה היא כמה הוא מתגלה בו. הצדיק הוא מי שהחלק אלו' שבו גלוי בו, ותפקידו לעורר אותו בקרב יהודים אחרים. למשל, בני משפחה עם כישרון מוזיקלי. מבחינת הפוטנציאל, כולם שווים. ההבדל הוא בין מי שהשקיע ופיתח את הכישרון שלו בפועל לבין מי שהשאיר אותו חבוי ללא שימוש, וגם הוא - אם ישמע ניגון שיחדור לליבו, ייתכן ויתעורר בו החוש המוזיקלי. זהו תפקידו של הצדיק, לשיר את הניגון, להאיר את הקדושה, ולעורר את הלבבות.

לא "צַדִּיק אִין פֶּעלְץ"

היסוד הראשון שאתה צריך לראות אצל הצדיק, הוא זה בדיוק, לראות שהקדושה גלויה בו עצמו, בצורה נראית לעין. בתורה, עבודה וגמילות חסדים. ויותר מכך, שהוא מאיר גם את סביבתו, כמו אש המחממת, ואתה מרגיש שהוא מרומם גם אותך. כפי שאמר רבי משה מקובריין (תורת אבות - שופטים) **"שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ... אֲשֶׁר ה' אֱלוֹקֶיךָ נֹתֵן לְךָ"**. מי שנותן לך לחוש שה' הוא אלוקיך - הוא מי שתתן עליך לשופט ומנהיג.

אבל זה יותר מזה, הצדיק לא נועד להיות מורם מעם כ"אליטה רוחנית", הוא כאן אך ורק בשביל עם ישראל. צדיק שנמצא במדרגה גבוהה בשביל ההתפתחות הרוחנית של עצמו, ומלמד ומשפיע כחלק מסך גדלותו, היה מכונה בפי חסידים **"צַדִּיק אִין פֶּעלְץ"** (צדיק בפרווה). כמו מי שעטוף בפרווה בליל חורף קפוא, בזמן שבחוץ יהודים קופאים וזקוקים לעזרה, צדיק אמיתי הוא מי שנמצא כאן בשבילנו, לא שאנחנו נדרשים לעלות אליו בשבילו.

כשהקב"ה רצה לאחר חטא העגל להקים ממשה עם חדש, הוא סירב ואמר (שמות לב־ב) **"מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ"**, אני פה בשבילם, ובלעדם אני לא צריך כלום לעצמי. מרדכי דורש מאסתר למסור את נפשה בבקשתה על עמה (אסתר ד־יג) **"אַל תְּדַמִּי בְנַפְשֵׁךְ לְהִמָּלֵט בֵּית הַמֶּלֶךְ... וּמִי יוֹדֵעַ אִם לְעֵת כָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת"** אל תחשבי שאת נמצאת שם בשבילך, את שם רק בשביל עם ישראל. צדיקי ישראל בכל הדורות, כשעמדת לידם, ראית שהם נותנים את כל כולם בעד עם ישראל, לרוממם ברוחניות, ולהיטיב להם בגשמיות. האכפתיות וההתמסרות היתה סימן היכר מובהק על צדיקי אמת, שמעבר לתורתם וקדושתם, כל מגמתם היתה להשפיע טוב לישראל. לא היה זה פלא לראות את תלמידיהם נקשרים אליהם בעבותות אהבה, בראותם את מסירות נפשם למען הכלל. נמשיך בפרק הבא בע"ה..

א גוטען שבת
ישראל
לשאלות והארות:
sruly.kush@gmail.com

גלגוליו של זורק האבן

כך מובא בספר 'נפלאות הסבא קדישא' מראדושיץ (יש גרסאות שונות בסיפור, ויש שמספרים כך על הגר"א): ואני שמעתי מידידי יקירי, שלשלת היוחסין רבי יוסף ברוך שפירא, נכד המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע. אשר נכנס רוח רעה ודיבוק בנער אחד, והיה סובל הרבה, והביאוהו לפני רבי ישראל המגיד מקוז'ניץ, ושאלו 'מי אתה', ואמר שהוא הראשון שזרק אבן על זכריה הנביא שהתנבא על החורבן והרגוהו (ראו דה"י ב־כד), ועד היום נפשו אין לה מנוח. והתחיל המגיד הקדוש לייחד ייחודים, ושחק ממנו הדיבוק ואמר: בימינו, היו החייטים והסנדלרים ואף ילדים צעירים היו יודעים מיחודים הללו. והשיב לו המגיד הקדוש: מאחר דחכמיתו כולי האי, למה הרגתם זכריה הנביא?

והשיב, דטעמו היה, שהנבואה עד שלא אמרה הנביא יכול להיות שלא תתקיים, אבל אחר כך מוכרח שתתקיים, שאם לא כן תהיה נבואת שקר. וזכרי' הנביא היה לו לכבוש נבואתו כדי שלא תתקיים הנבואה. ואף שהדין מבואר בסנהדרין (פ' בתרא), ש'הכובש נבואתו חייב מיתה', מוטב היה לו לכבוש נבואתו כדי שלא ייחרב בית המקדש, ותהיה מיתתו כפרת יחיד בעד הקהל.

והסכים המגיד הקדוש ללימוד הזכות שלו, ובזה נתקנה נפשו ויצא מהנער ההוא. שהמתין כל אותם הדורות שילמדו עליו זכות בבית דין של מטה.

הרבי מליובאוויטש זי"ע (שיום הסתלקותו בימים אלו ביום ג' תמוז) הוסיף על הסיפור (בשיחת ו' תשרי תשכ"ח) שלמרות כל זאת, זכריה הנביא, כיון שידע רצון ה' שיחרב הבית, הוא היה בתכלית הביטול לרצונו יתברך, ולא היה נחשב בעיניו כל מיני התגלות וגדלות שהיו לעם ישראל על ידי ביהמ"ק, נגד רצונו יתברך.

אַ וָוארְט

הצדיק מוסר נפשו בעד כלל ישראל

"משרע"ה מלבד שהיה במס"נ כל ימיו לכבוד הש"י הנה לו יתר שאת כי גם מסר נפשו עבור בנ"י להפיק טובתם כל הימים, כמ"ש ואם אין מחני... ולא היה דורש ומבקש עבור עצמו כלל רק הכל לטובת כלל בנ"י כמ"ש אנכי עומד בין ה' וביניכם, ר"ל, כל עצמי רק זה אשר אני עומד בין ה' וביניכם, לעשות שלום ביניכם. וכל המעלות אשר בקש משרע"ה באמרו הראני נא את כבודך... לא בקש לעצמו, רק עבור כלל בנ"י".

(תפארת שלמה - כי תשא)

הדרך הבריאה לשמירת העיניים

המשפיע הרב אורי בלוי

בימי קיץ אלו, אנו נדרשים ביתר שאת לעסוק בנושא שמירת העיניים. זה לא במקרה. בכתבי האר"י מובא שחודשי תמוז ואב הם מכוונים נגד שתי העיניים. באופן אבסורדי, דווקא על נושא חשוב שכזה, כמעט שאי אפשר לדבר ברבים באופן השווה לכל נפש.

משום מה, הנושא הזה נסחף למקומות שהפכו אותו בעיני הדור הצעיר לעניין קיצוני מעט ויש אומרים אפילו מסוכן. כזה המקוטלג סקטוריאלית לאנשים מזן מאוד מסוים ולקהילות מאוד ספציפיות. וחבל שכך, כי אחרי הכל זהו עניין הלכתי מובהק שלכאורה לרוב הדעות הוא חיוב גמור מדאורייתא.

אצל חסידים ואנשי מעשה הדגישו את העניין הזה בצורה פשוטה, כמו בכל נושא יהודי שקשור לעבודת מוח ולב.

אולי בכדי לקבל גישה חסידית בריאה לנושא כדאי לצטט סיפור קטן על האדמו"ר הקדוש רבי אהרן מבעלזא זי"ע:

ימים אחדים לפני נישואיו של רבי אהרן, עם בת דודו הה"ק רבי שמואל מסקאהל, הגיעה הודעה מפריץ המחוז שברצונו לבוא יחד עם אשתו הפריצה לאחל מזל טוב ל'ראבין' היהודי ובנו החתן ביום שמחת לבו.

רבי אהרן לא ידע את נפשו, ביום גדול וקדוש כיום חופתו יצטרך להיפגש עם גויים טמאים, וכאשר תינה את צערו בפני אביו האדמו"ר רבי ישכר דב זי"ע, אמר לו הנה יש להקשות בפסוק **"וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם"**. הרי הסדר צריך היה להיות הפוך, 'אחרי עיניכם ואחרי לבבכם'. שכן העין היא זו שרואה תחילה. זאת ועוד, כמעט בכל מקום שהוזכרו יחד בתנ"ך העיניים והלב - קודם הלב לעיניים.

אלא, התורה מבהירה לנו יסוד בכוחות הנפש: **"וואס דאס הארץ באגערט נישט, זעהן נישט די אויגן!"** מה שהלב אינו חומד, העיניים לא יראו. (כתבי חסידים).

והמסר ברור: היסוד הראשון בשמירת העיניים הוא לשמור את הרצונות ואת התשוקות שבלב. אם הראש מונח בדברים טובים, שמירת העיניים כבר תבוא בקלות יותר.

ליל שישי עירוני בית שמש

אדרבא
מסידות פוגשת מציאות

מאחורי הקלעים
של החסידות

מרכז 'אדרבא' מזמין אתכם
לסדרה בת 3 מפגשים מרתקים

על כל מה שלא ידעתם
על התנועה שהפכה
את העולם היהודי

עם הרב
גיא אלאלוף

מפגש ראשון
ג' בתמוז (18/6)

ליל שישי

21:30

ת"ת בעש"ט

רבי המנונא 12 - בית שמש

לקבלת מידע ורישום
הצטרפו לקבוצת
העדכונים השקטה:

אחוות רעיה
תורת חיים הלכה למעשה

עמוד הבית
של אחוות תורה
קובעים עיתים למשפחה

פרשת השבוע מלאה בערכים שמובילים אותנו בכל היבטי החיים. מדור זה מיועד לפעילות משפחתית אינטראקטיבית סביב שולחן השבת. עקבו אחר תחנות הפעילות ופעלו בהתאם.
לתגובות: is@achvat.co.il

מים לנפש עייפה

גם הדברים הבסיסיים ביותר בחיינו אינם מובנים מאליהם. הם דורשים הכרת תודה, אמון ותודעה מתמדת של מתנה

1. שאלה לדיון

אבוי! ניתקו לכם את קו המים ואין לכם יותר חיבור למים לכל החיים. אבל אל דאגה, העירייה מבטיחה שבכל יום, באופן קבוע, היא תבוא כדי למלא את דוד המים שבגג ביתכם ולא יחסרו לכם מים בכלל. תרצו לגור בבית שכזה או שלא תסכימו לחיות בתחושת אי הוודאות היומיומית ותעברו לבית אחר?

2. החיים בפרשה

פרשת חוקת שזורה כולה במוטיב המים, ומשרטטת קו דרמטי שמחבר בין ארבע תחנות שונות במדבר. דרך ארבע התחנות הללו, התורה מעבירה אותנו סדרת חינוך נוקבת על היחס שבין האדם לבין האמונה הבסיסית בקב"ה בכך שיספק לנו את צרכינו הבסיסיים ביותר כפי שסיפק לנו עד כה.

(1) מות מרים והיעלמות הבאר: במשך שנים, בני ישראל צעדו במדבר כשהם מלווים בנס קבוע: באר מרים. המים זרמו, הגיעו לכל מאהל, והפכו לחלק בלתי נפרד מהנוף הגאוגרפי והנפשי של העם. ואז, ברגע אחד, מרים מתה והבאר נעלמת.

כאן מתרחש השבר הראשון. הנס, מרוב שהוא היה בסיסי ורציף, הפך בעיני העם לטבע. הם פיתחו תודעת זכאות, הציפייה שהמציאות חייבת לספק את צרכיהם ללא מאמץ אמוני. כשהבאר נעלמת, הם לא עוצרים להתבונן או לבקש שימשיך הנס כפי שהיה עד כה, הם נכנסים לבהלה קיומית. המים, שהיו אמורים להיות הגשר לקשר עם הקב"ה, הפכו למקור של חרדה חומרית בלי שנשארה שם שום אמונה.

(2) הכאת הסלע: בתגובה למשבר, הקב"ה נותן למשה ואהרון הנחיה מדויקת: "וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו". למה דווקא דיבור? כי מים הם יסוד כה בסיסי, שהדרך הנכונה להשיג אותם היא דרך פנייה רוחנית, קשר, פגיעות ואמון. הדיבור מסמל את היכולת לסמוך על כך שהמציאות תענה לך מתוך פתיחות, ללא צורך במניפולציה.

אך משה, ברגע של אובדן עשתונות מול תלונות העם, בוחר להכות: "וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם". המכה היא האנטיתזה של הדיבור. המכה משדרת מסר של כוח, של אילוץ, של תפיסה שהנס הוא משהו מכני שצריך להחזיק בו בכוח ולקדם אותו באופן אגרסיבי. משה, בטעותו, שיקף לעם את הפחד שלהם: שכדי לשרוד בעולם צריך להילחם, להכות ולהפעיל כוח, במקום להאמין שהמשאבים הקיומיים מגיעים מתוך חיבור עמוק למקור החיים.

(3) הסירוב של אדום: מיד לאחר אירוע הסלע, משה שולח מלאכים אל מלך אדום ומבקש לעבור בארצו. הניסוח של משה מדויק ומדגיש את המים: "נַעְבְּרָה נָּא בְאַרְצֶךָ... וְאֵם מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנֵי וְנָתַתִּי מְכָרָם". משה מציע לשלם על המים, למרות שמים הם זכות קיומית בסיסית של כל הולך רגל במדבר.

מלך אדום מסרב בבוטות: "לֹא תַעֲבֹר בִּי, פֶּן בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ". אדום מייצגים את התפיסה ההפוכה לחלוטין מרוח התורה. עבור אדום, המים הם לא מתנת שמיים שנועדה להחיות את הבריאה, אלא קלף מיקוח, כלי נשק פוליטי וכלכלי שנועד לייצר שליטה ומחסומים. התביעה והכעס על אדום ברורים: הם לקחו את המשאב הכי אלוקי והכי קיומי בעולם, והפכו אותו לחומה של אגו וכוחניות.

הפעלה משפחתית סביב שולחן השבת

פרשת חוקת

טוש עמוד: נועה

(4) חטא המתאוננים והנחשים:
בסוף הסבב, העם שוב מאבד את האמון ושוב מתלונן על אותם שני דברים: "וְלֹא לֶחֶם וְאֵין מַיִם, וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל". התגובה האלוקית היא שליחת "הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים".

למה דווקא נחשים? כשאתה חסר ביטחון במדבר אתה תביט כל הזמן למטה כדי לזהות אם אין שם נחש או בור שיכולים לעקוץ אותך ולהפיל אותך. אתה לרגע לא מרים את הראש כדי ליהנות מהנוף ומהדרך. הנחש מסמל את חוסר הביטחון של האדם במדבר ואת חוסר היכולת שלו להרים את המבט למעלה ולהאמין במורה הדרך שלוקח אותך במסלול הבטוח בשבילך ושיתן לך את כל צרכיך הבסיסיים בכדי למלא את תפקידך. חטא המרגלים וחטא המתאוננים חולקים את אותו שורש: המבט הציני, הפסימי, זה שרואה במציאות רק מאבק הישרדותי קר. כשהעם מתייחסים למים ולמן - הניסים שמחזיקים אותם בחיים - כאל משהו מובן מאליו או כאל עילה לתלונות, הם מקבלים את הנחש שמסמל את אובדן היכולת להביט למעלה. התיקון שלהם מגיע רק כשהם נאלצים להביט אל נחש הנחושת שעל הנס - להרים את העיניים מהאדמה החומרית אל השמיים, ולהחזיר לעצמם את המבט המאמין.

3. לאן ניקח את זה מכאן?

כהורים ואנשי חינוך ואולי גם כמנהיגים, אנחנו אחראים על "אספקת המים" של המערכת שלנו - המשאבים, האנרגיות ותחושת הביטחון והמוטיבציה של מי שסביבנו. אל לנו לנסות להשיג תוצאות מתוך לחץ והכאה (להכריח דברים לקרות בכוח, מתוך כעס או איומים), או להחזיק במשאבים שלנו בציניות (כמו אדום) ככלי לשליטה באחרים.

הפרשה קוראת לנו לפתח "תודעת באר" בריאה. לדעת שמשאבים אמיתיים וארוכי טווח מגיעים מתוך דיבור - מתוך תקשורת פתוחה, בניית אמון וחיבור לערכים. לדעת שלמשאבים שאנחנו קיבלנו יש ייעוד שהוא לא רק שלנו ושעלינו להעניק ממנו לאחרים מתוך אמונה שלמה שלא יחסר לנו כלום כפי שלנו לא חסר. כשאנחנו בלחץ שהמים שלנו ייגמרו (התקציב, הסבלנות, הזמן), התגובה האוטומטית שלנו היא להכות. פרשת חוקת מזכירה לנו: עצרו, אל תכו את הסלע. דברו אליו. האמינו שיש למערכת שלכם את הכוחות הפנימיים להוציא מים חיים, אם רק תדעו להוביל אותה מתוך ביטחון ולא מתוך חרדה.

4. פעילות מסביב לשולחן

הביאו קנקן מים וכוס ריקה אל השולחן. כעת, תור אחר תור, שפכו מהמים מעט אל הכוס עד שהיא מתמלאת. עליכם לנסות לשפוך כמה שיותר מים מבלי שיישפכו המים אל מחוץ לכוס. פעלו בזהירות ובעדינות טיפה אחר טיפה ולא תאמינו כמה מקום יש בכוס כדי להכיל עוד ועוד מים שיספיקו לכולם.

תובנה: הבאר מכילה את המים לכולנו אם רק יש בנו את הסבלנות ואת האמונה שיש מי ש'אמר והיה העולם' ושימשיך להיות שם עבורנו כל עוד נהיה קשובים כדי להאזין ונדבנים כדי לתת.

5. המשימה השבועית

במהלך השבוע הקרוב, ברגע שבו תרגישו ש"אזלו לכם המים", שהסבלנות שלכם פקעה מול הילדים, העובדים או בני הזוג, ושאתם עומדים להרים קול או "להכות" מילולית, עצרו ל-10 שניות. קחו נשימה עמוקה, והחליפו את המכה בדיבור ישיר, רגוע וכנה. הסבירו מה אתם צריכים, במקום להאשים, וראו איך הסלע נפתח מעצמו.

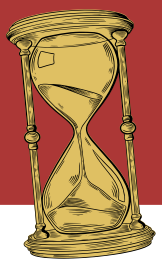

הסיפור שלא נפסק

פרק י"ג

מאתיים שנות עלייה והתיישבות מלמדות כי הקשר לארץ ישראל לא החל בתנועה הציונית ולא הסתיים בה. זהו סיפור רצוף של אמונה, מעשה ומסירות נפש שנמשך עד ימינו. פרק סיום, סיכום ומחשבות

בסיום מסענו בין הדורות, ראוי לעצור ולהתבונן במבט רחב על מה שראינו. מאתיים שנה של עלייה, התיישבות ובניין, מימי רבי יהודה החסיד ועד ראשית המאה העשרים. מה מלמדת אותנו התמונה הזו?

הקו המנחה שעולה מכל הפרקים הוא רציפות. לא היה דור אחד שבו פסקה העלייה לארץ ישראל. גם בימים הקשים ביותר, כשהדרכים היו מסוכנות והתנאים בארץ קשים מנשוא, המשיכו יהודים לעלות.

בשנת ה'תק"ז עלו חסידים ראשונים לארץ. בשנת ה'תקל"ז הגיעה שיירת רבי מנחם מנדל מוויטבסק לטבריה. בשנת ה'תקס"ט יצאו תלמידי הגר"א מליטא. בשנות ה'תר"ך וה'תר"ל הגיעו עולים מהונגריה, ממרוקו, מתימן, מפרס ומבוכרה. ובשנות ה'תר"ם באו גלי העלייה הראשונה. הרצף לא נפסק מעולם.

והנה דבר שראוי להתבונן בו: כל העליות הללו קדמו לקונגרס הציוני הראשון שהתכנס בשנת ה'תרנ"ז. הרב קלישר פרסם את "דרישת ציון" שלושים וחמש שנה לפני הקונגרס. הרב אלקלעי כתב את "מנחת יהודה" חמישים וארבע שנה לפניו. תלמידי הגר"א החלו לעלות כתשעים שנה קודם לכן. והחסידים הראשונים הגיעו לטבריה מאה ועשרים שנה לפני שהרצל עמד על המרפסת בבזל. יש שמציגים את היישוב הישן כמתנגד לכל שינוי, כקבוצה של זקנים שישבו בירושלים וחיכו למשיח, אבל התמונה שראינו שונה לחלוטין.

רבי שמואל סלנט, רבה של ירושלים, כתב במפורש על חיזוק "היישוב הישן" ו"היישוב החדש בעבודת שדה וכרם" כאחד. מייסדי פתח תקווה היו אנשי היישוב הישן בירושלים, בני משפחות ותיקות שקיבלו את ברכת רבני העיר ויצאו להקים מושבה חקלאית. יואל משה סלומון, נכדו של תלמיד הגר"א שעלה בשנת ה'תקע"א, הוא שעמד בראש היוזמה.

הרב נפתלי הירץ הלוי, שנשלח מירושלים לכהן כרב יפו, עבד לגשר בין העולמות. הוא סידר את הכשרות ביקבים, טיפל בשאלות השמיטה, ופעל בשקט לטובת המושבות. גם בפולמוס השמיטה, כשהרב סלנט התנגד להיתר בשנת ה'תרמ"ט, הוא הקל בשנת ה'תרנ"ו כשהמצב החמיר. לא הייתה זו התנגדות עיקשת, אלא שיקול דעת תורני ועמל רב לבסס את קדושת הארץ ואת המצוות התלויות בה.

לאורך כל התקופה שסקרנו במסגרת "עולים לציון", קמו רבנים שקראו לפעולה מעשית בארץ ישראל. לא בתור ויתור על האמונה בגאולה, אלא כחלק ממנה.

רבי יהודה ביבאס, שנולד בגיברלטר ולמד בליוורנו, לימד את תלמידו רבי יהודה אלקלעי שהגאולה תבוא על ידי מעשים. "נדים אנו מעיר לעיר לבקש מחייתנו", אמר, "ואין אנו הולכים לארץ ישראל, ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה תמיד".

רבי צבי הירש קלישר, תלמידו של רבי עקיבא איגר, כתב שהגאולה תבוא "מעט מעט", בדרך הטבע. הוא לא ראה בכך סתירה לאמונה, אלא הבנה עמוקה שלה. הרב אליהו גוטמכר, גם הוא תלמיד רבי עקיבא איגר, הצטרף אליו.

ורבי שמואל מוהליבר, תלמיד וולוז'ין, יצא מבית המדרש לפעול בשטח. הוא נסע לפריז לפגוש את הברון רוטשילד, כינס את ועידת קטוביץ, וביקר במושבות. הוא עשה זאת כשומר תורה ומצוות, בגלל אמונתו.

ולא רק הם. רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, הנצי"ב, שעמד בראש ישיבת וולוז'ין כארבעים שנה, הצטרף לתנועת חובבי ציון ונבחר לתפקיד "גבאי יועץ" בוועידותיה. ערב יום הכיפורים של שנת ה'תרמ"ח חתם יחד עם הרב מוהליבר על מכתב לחיזוק המושבות פתח תקווה, גדרה ויסוד המעלה. ראש הישיבה הגדולה בליטא ראה בישיבת הארץ מצווה וחובה מעשית.

ורבי יצחק אלחנן ספקטור, רבה של קובנה ומגדולי הפוסקים בדורו, קיבל בהתלהבות את ועידת קטוביץ ותיאר אותה כ"כינוס לצדיקים

חקלאים חרדים בקטיף אתרוגים. 1900. ה'תר"ס.

שכמותם נאה להם ולעולם".
כשאושרה תנועת חובבי ציון באופן רשמי, כתב בגלוי: "גדולה מאוד מצוות ישוב ארץ ישראל כמו שאמר הרמב"ן... וברוך ה' שהחיינו לזה כי נתעוררה התנועה בכל עמנו להשתדל בעניין הקדוש של ישוב ארץ ישראל".

יש נטייה לראות בקונגרס הציוני נקודת התחלה. אך מי שמכיר את ההיסטוריה יודע שהקונגרס בא אחרי עשרות שנים של פעילות. ועידת קטוביץ התכנסה שלוש עשרה שנה לפני בזל. מקוה ישראל הוקמה עשרים ושבע שנה קודם. פתח תקווה נוסדה תשע עשרה שנה לפני כן.

ויותר מכך: השכונות מחוץ לחומות ירושלים החלו להיבנות שלושים ושש שנה לפני הקונגרס. תלמידי הגר"א החלו לעבד אדמות בצפת ובטבריה כשמונים שנה קודם לכן. והחסידים הגיעו לגליל מאה ועשרים שנה לפני שהמילה "ציונות" נטבעה.

בסיום מסע כזה, נותרות שאלות. לא שאלות שיש להן תשובות פשוטות, אלא שאלות שמזמינות מחשבה:

על מסירות הנפש: הראשונים עזבו קהילות מבוססות, פרנסה בטוחה ובתי מדרש ותיקים, והלכו למקום שומם ומסוכן. מה נתן להם את הכוח? ומה נותן לאדם בכל דור את הכוח לעשות מעשים שנראים בלתי אפשריים?

על התפילה והמעשה: דורות שלמים התפללו "ותחזינה עינינו בשובך לציון". גדולי הדורות שראינו בסדרה זו החליטו שהתפילה אינה סותרת את המעשה, אלא דורשת אותו. מתי תפילה היא במקום פעולה, ומתי אנו שומעים את הקול הקורא לנו לפעול?

על הנסתר: כמה שמות לא נזכרו בפרקים אלה? כמה עולים אלמונים בנו בית והקימו משפחה ולא השאירו אחריהם זכר כתוב? מה מלמד אותנו הדבר על הסיפורים שאנחנו מספרים לעצמנו, ועל אלה שאיננו יודעים?

על ימינו: היום, כשארץ ישראל נגישה לכל יהודי שירצה, מה נותר מאותה מסירות נפש של הראשונים? האם יש עדיין משימות שדורשות מאיתנו את אותו הכוח שדרשו מהם?

אנחנו יודעים שהקשר בין עם ישראל לארצו לא התחיל בקונגרס הציוני ולא יסתיים בו. אנחנו יודעים שבכל דור היו יהודים שמסרו את נפשם על ישיבת הארץ, וגם שגדולי הדורות ראו בבניין הארץ מצווה ולא רק אידיאולוגיה.

אבל הכי חשוב: אנחנו יודעים שהסיפור עוד לא נגמר. הפרקים שסיפרנו הם רק חלק מסיפור ארוך יותר, סיפור שהחל באברהם אבינו והולך ונמשך עד ימינו. כל דור מוסיף פרק משלו. השאלה היא מה יהיה הפרק שנכתוב אנחנו.

כאן מסתיימת סדרת "עולים לציון". שלושה עשר פרקים שסיפרו על מאתיים שנה של עלייה והתיישבות, של חלומות וקשיים, של רבנים ואנשי מעשה. הקורא מוזמן להמשיך ולחקור, לשאול שאלות, ולגלות בעצמו את עומק הקשר שבין עם ישראל לארצו.

משיב נפש

יצחק יונה
מטפל באמצעות אמנויות (M.A)

חלק ב'

פסיכולוגיה של ההמון

בטור הקודם עסקנו בפסיכולוגיית ההמון וב"תופעת העדר". בטור הנוכחי נרחיב מעט על הנושא ונסה להבין מהם התהליכים הנפשיים שעוברים חברים בקבוצה כזו, ומה גורם להם לרצות להיות חלק מהמון כזה.

התיאורטיקנים הציעו לכך כמה הסברים. זיגמונד פרויד טען שכאשר אדם נטמע בתוך המון, משהו במצפן המוסרי האישי שלו נחלש. במקום להקשיב לקול הפנימי שלו ולערכים שהוא מאמין בהם, הוא נוטה להישען על המנהיג או על הקבוצה. במצב כזה, רגשות פשוטים ועוצמתיים גוברים על חשיבה מורכבת ושקולה. הסיבה לכך היא שרגש מורכב דורש מהאדם לעצור, להתבונן ולשאת בתוכו סתירות וגוונים שונים.

כך למשל, אדם יכול לומר: "אני שונא אותו! בעצם, אני שונא אותו רק כשהוא מעורר בי תחושות של ערך עצמי נמוך, אבל לפעמים אני דווקא יכול להתחבר אליו, למשל כשאני מזהה אצלו מעט אמפתיה...". לעומת זאת, בהמון, נוטים רגשות פשוטים וחד־ממדיים לתפוס את מקומה של המורכבות: "אני שונא אותו. למה? כי הוא אדם מעצבן!". במילים אחרות, ככל שהאדם נטמע יותר בתוך הקבוצה, כך פוחתת הנטייה לבחון את המציאות על גווניה, וגוברת המשיכה לרגשות ולמסרים פשוטים, ברורים וחד־משמעיים.

אך לא כל החוקרים ראו בהמון כוח עיוור. ישנם תיאורטיקנים הטוענים שההמון אינו יוצר את הדעות, אלא רק מעצים אותן. אנשים בעלי נטיות דומות מתכנסים יחד, והקבוצה מחזקת את מה שכבר היה קיים בתוכם. עם זאת, לאחר ההצטרפות לקבוצה, לפרט אין בהכרח יכולת להשפיע על רוח הקבוצה, ואז נותר לו להחליט האם הוא זורם איתה או מתנגד לה.

בהתבוננות מעמיקה יותר ניתן להבחין כי קיימות קבוצות וקהלים שהאדם החבר בהן הצטרף אליהן מבלי שנתן על כך את דעתו, או שפשוט גדל לתוכן (זוכרים את שמואל מהשבוע שעבר?). במקרים כאלה גוברים הסיכויים שהאדם כלל לא יכיר את מצפונו האישי ואת עמדותיו העצמאיות, ויזדהה באופן כמעט אוטומטי עם ערכים, התנהגויות ודעות שלא בהכרח היה מאמץ אילו גדל בסביבה אחרת.

זו נקודה חשובה עבור כל חברה אנושית, ובוודאי עבור קהילות בעלות זהות וערכים משותפים. מצד אחד, ההשתייכות לקבוצה מעניקה לאדם תחושת משמעות, ביטחון וכוח. מצד שני, אותם מנגנונים בדיוק עלולים לעיתים לצמצם את המרחב של החשיבה העצמאית ולהגביר את הנטייה לאמץ עמדות והתנהגויות מכוח ההסכמה הקבוצתית. משום כך, חשוב לבחון מעת לעת אילו מערכי הקבוצה והתנהגויותיה אכן תואמים את עולמו הפנימי של האדם.

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

BAבא מציעא

ישיבה גדולה
עם תואר ראשון

המתיבתא
תורה ודעת

בראשות הגר"ד לייבל שליט"א

ישיבה גדולה לבני תורה מצוינים ויר"ש
המבקשים לממש את עצמם בקודש ובחול
ולהתכונן לחיים של תורה ועבודה

להצליח בלימוד
✦
לגדול בעבודת ה'
✦
לבנות עתיד מקצועי
✦
לשרת בתפקיד משמעותי

המתיבתא
תורה ודעת
בראשות הגר"ד לייבל שליט"א

לפרטים חייגו או סרקו:
058-5580480

פשוט לחנך

שניאור רוכברגר
מזכ"ל אחווה - התנועה לנוער חרדי

להיות מדויקים!

ילד שמקבל מסר אחד בבית ומסר אחר במוסד, עלול לאבד אמון בשניהם

הורים יקרים,

יש תופעה נפוצה שהורים רבים אינם מודעים למחירה החינוכי. איני בא לקבוע מסמרות, אלא להציע נקודה למחשבה.

הנושא הוא: אנחנו. רבים מאיתנו חיים בתוך המציאות עם טכנולוגיה, עם חיים במרחב מודרני ועם שאלות ואתגרים שעולים מתוך המפגש עם העולם, אך במקביל מנסים לדחוף את ילדינו למוסדות שמציגים עולם אחר לגמרי, שבו כל זה "בל יימצא". מחביאים את הסמארטפון לפני הפגישה עם המנהל, משדרים "כאילו", וחיים בלחץ מתמיד שהסיפור הזה לא יתפרק.

אנחנו עושים זאת מכוונות טובות, אבל יש כאן נזק חינוכי עמוק שמגיע משני כיוונים בו זמנית - והוא פוגע בילדים שלנו.

ילדים אינם מבינים פשרות וקריצות. כשמוסד משדר שדרך הבית אינה ראויה, הוא מכניס אותם לקונפליקט שאין לו פתרון טוב. ילד יכול להכיל חוסר שלמות בפרקטיקה, אבל לדעת שמראש הדרך שאבא שלו בחר אינה טובה, זה בלתי מתקבל אצלו.

לכן הוא יצטרך לבחור צד. אם יבחר בדרך המוסד, הוא עלול לאבד אתכם כסמכות וכמודל. אם יבחר בכם, הוא עלול להפנים שמה שקיבל במוסד אינו אמיתי או רלוונטי ולהתחיל לזלזל במערכת. שתי הבחירות מייצרות נתק.

וכאן נכנסים ההורים כשותפים לשקר. הבעיה מתחילה כשהורה מחביא את הסמארטפון או מבקש מהילד לא לספר. כך נוצרת מציאות אחת שחיים בה ואחרת שמציגים כלפי חוץ.

הנזק החינוכי של זה אדיר. ילד שרואה את הוריו מנהלים פער קבוע בין המציאות לבין מה שמספרים לסביבה, לומד שזה נורמלי. הוא לומד שאנשים טובים ומכובדים יכולים להחזיק שקר מטעמים חברתיים, ושהמרחק בין שתי הזהויות אינו בעיה אלא מיומנות. ואתם, שרוצים לגדל ילד ישר ואמיתי, עלולים ללמד אותו בדיוק את ההפך.

ומה שמחמיר את הסיטואציה הוא שלעיתים גם המוסד עצמו חי בתוך אגדה. ישבתי פעם מול ראש ישיבה מכובד, אדם רציני שאכפת לו עמוקות מתלמידיו. שאלתי אותו על נושא הטלפונים. "אצלנו?", הוא אמר. "אין. בכלל. אפילו אין להם יצר הרע לזה".

בדיקה קצרה מול כמה בחורים גילתה שלרבים מהם היו טלפונים שאינם כשרים, חלקם אף בתוך הישיבה.

הבחורים האלו אינם "ילדים רעים". הם פשוט גדלים בעולם שבו הטכנולוגיה נמצאת בכל מקום ויש להם צורך טבעי למלא חללים, לקבל מידע ולהיות מחוברים. במקום לתת להם כלים להתמודד עם הטכנולוגיה ולדבר איתם בפתיחות על הסכנות שבה, מספרים להם שהיא אינה קיימת. ואז הם מוצאים אותה לבד, בחשאי, בלי הדרכה ובלי גבולות. וזה הרבה יותר מסוכן.

אבל הבעיה העמוקה אינה הטלפונים. כשראש ישיבה בונה את זהות המוסד על "אצלנו זה לא קיים", הוא סוגר בפני עצמו ובפני הצוות שלו את היכולת לדבר על זה. מחנך שמגלה בחור עם טלפון מתקשה לטפל בנושא בפתיחות, כי עצם הגילוי מעורר את הנרטיב. הורה שחושד, לא מרגיש שמותר לו לשאול, כי התשובה הרשמית כבר ידועה מראש.

וכך ההורה והמוסד, כל אחד בנפרד ובשיתוף פעולה מביך, מייצרים את אותו חינוך בדיוק: חינוך לפיצול, לזיוף ולחיים בין שתי מציאויות.

אבל זה לא רק זה. סוגיה קשה מאוד קורעת בשנה האחרונה את החברה החרדית. ההקצנה של חלקים מהציבור, ובעיקר של צעירים, היא תופעה שכל בר דעת צריך להרחיק ממנה את ילדיו.

ובכל זאת, הורים טובים ועדיני נפש מדברים איתי בהלם כשהם מגלים שבנם הטוב והמתון נשאב למרחב הזה. וגם זה חלק מהסיפור. אם אינכם רוצים ילד שנשכב מתחת לגלגלי אוטובוס, דוחף יהודי מבוגר, מתפרץ לתחנת משטרה או חוסם משפחה בדרך לחתונה - אל תגידו "לי זה לא יקרה". זה קורה הרבה יותר מהר ממה שחושבים כששולחים ילדים למוסד הלא נכון.

אז שאלו את עצמכם: האם אני חי בשלום עם הדרך שלי, או שאני מתבייש בה?

ילד שרואה הורה שחי בשלום עם דרכו, מקבל מודל של אמת. ובלי אמת אין חינוך שמחזיק מעמד.

בהצלחה! שניאור

הכותב הוא מרצה בחוג לחינוך חברתי קהילתי (בלתי פורמלי) במכללת נורדון,
חיפה ומטמיע תחום חינוך בלתי פורמלי במחוז החרדי, משרד החינוך | shneori770@gmail.com

שבת כהלכתה
הלכה יומית מבית אחוות תורה

בשורה מטלטלת

בקרוב בקבוצת "שבת כהלכתה"
מתחילים ללמוד הלכות מוקצה!

מותר לפתוח את מגירת הסכו"ם אם יש בפנים מספריים?

מה דין מטען שנשכח על שולחן הסעודה?

הילד זרק עטיפה ריקה על המדרכה - האם יש בעיה להרים ולזרוק?

בואו לקבל תשובות ברורות לשאלות שפוגשות אותנו מדי שבת

> הצטרפו עכשיו ל"שבת כהלכתה" <
קבוצת ההלכה היומית של אחוות תורה שעושה לכם סדר בהלכות שבת

קבוצה שקטה | 20 שניות קריאה ביום | הלכה יומית קצרה ישר לנייד

>> סרקו את הברקוד והיכנסו לשבת בראש שקט

אחוות תורה
תורת חיים הלכה למעשה

להרפות מהמאמץ, לשוב למלכות

על היכולת להניח למלחמות השכל, להקשיב לתבונת הגוף ולנבוע מתוך פשטות ונחת

השבוע ישבתי בפודטראק, מול שמש חמימה ונוף ירוק ומרפא. לפתע הגיח עורב, קפץ על השולחן הסמוך, נגס בשאריות לחם, תפס חתיכה ועף לאכול בנחת על הסלע ליד. התבוננתי בטבע הפלאי, בתנועה המרגשת של בעל הכנף להזנה פשוטה ונגישה, וחשבתי שגם אנחנו יכולים להתהלך כך, בנחת של הבריאה. להיות סומכים כמו העורב שחי את קיומו העכשווי בהלימה ואיחוד עם העולם והבורא, אלא שהדעת והפצעים שלנו קיבעו בנו צורות כליאה מגוונות. שכחנו שבאנו להשתחרר מהן, ושגם אנחנו יכולים להיות חופשיים, בטוחים וסומכים.

אישה לא חושבת איך ללדת, הגוף שלה יודע לאפשר לתינוק לנוע, והתינוק יודע איך לצאת לאוויר העולם כשהשעה מגיעה. יצור כה קטן, לכאורה ללא שום דעת, אך עם תבונת הבורא העצומה הנטועה בכל תא ותא. הנשמה נולדת בנו כל הזמן, לא רק פעם אחת, כל פעם לגרסה חדשה. הנשמה יודעת, הגוף יודע - הראש משכית. בגוף אין דעת, יש ידיעה. זהו ההבדל העמוק בין עץ הדעת לעץ החיים: חיים הם פעימה עכשווית, ההסכמה להיות ברגע ולאפשר למה שמופיע להופיע, לראות אוויר עולם בצורה פשוטה וטבעית.

המעבר הזה, מעץ הדעת לעץ החיים, הוא לב ליבה של פרשת חוקת. הפרשה מציבה בפנינו את ה"חוקה" - חוקים שאינם ניתנים להבנה שכלית. ברפואה פנימית, חוקה היא המקום שבו השכל המנתח והמבין נדרש להרפות ולפנות מקום ללב, מעבר לכל היגיון.

במרכז הפרשה מתרחשת דרמה כואבת: העם צמא ומשה רבנו עומד מול הסלע. במקום לדבר אל הסלע כפי שנצטווה, הוא מכה בו מתוך דחף, לחץ ומאמץ. כולנו פוגשות בחיינו סלעים - מציאויות נוקשות או חסומות. האינסטינקט הראשוני, הנולד מתוך בהלה והישרדות, הוא להכות. אנו מפעילות אנרגיה מיותרת כדי להסביר, להצדיק, לשנות ולפתור את העניין. הראש רוצה לוודא שאנחנו בסדר, שאנחנו שורדות. זהו עץ הדעת. רפואת פרשת חוקת מזמינה אותנו לדבר אל הסלע. דיבור לשם התדר, לא לפתור או לנתח, להיות מעבר להיגיון. כאן טמון סוד הדיבור - זוהי השכינה הסומכת על הבורא.

כשאנחנו מתברגות על מקומנו באמונה, בידיעה עמוקה שהיא מעבר לפצע, שבות למקום שטרם, מתייצבות במלכות - הדיבור נעשה רך ומדויק, חופשי מהצורך לרצות או להילחם על הבנה. זאת תודעת ארץ ישראל - מיגנוט בנוכחות. ידיעה שקיים בי כל היש, כבר עכשיו, ללא צורך במאמץ להשיג. כל רצון מתגלה בטבעיות מפתיעה בדרכו שלו, שאותה אין לדעת, יש לחיות ולראות. ארץ ישראל דורשת אמונה עמוקה שהציר הפנימי שלך מחווט, שאת מקדשת את נוכחותך. הדיבור הרך מפעיל את איכות המים בגוף, העשוי רובו מים. מים נושאים זיכרון וכוונה, וזו הייתה ההוראה למשה ולנו: לכוון את התדר, והמים ינבעו מאליהם.

הסוד הזה מתגלה בסוף הפרשה, בשירת הבאר: "עֲלִי בְאֵר עֲנוּ לָהּ". באר היא כלי שנחפר עמוק בתוך האדמה. המים שבה אינם ניתכים מלמעלה כגשם סוער ומכה, אלא נובעים אט־אט, בנחת, מעמקי הקרקע. שירת הבאר היא היכולת לשיר אל המקומות המכוסים בתוכנו, אל הסלעים, להקדיש להם כוונה טובה, ולזהות שבדיוק בתוכם מסתתרים מים חיים שרק מחכים שנקרא להם לעלות.

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

אחת לשבוע
מדור שבועי לנשים מבית 'אחת'
אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

מתנות סוף שנה זה פספוס

הוקרה אמיתית לאנשי החינוך מתחילה בקשר, לא במתנה

ימים אחרונים לשנת הלימודים הנוכחית וזה זמן טוב להקדיש כמה מילים לאנשי ונשות מערכת החינוך, אלו שחתמו על שותפות איתנו בחינוך הילדים. לאורך השנים שלי כאמא במערכת החינוך עברתי מסע במערכת היחסים שלי עם אנשי הצוות. התחלתי כאמא צעירה ונפחדת, שנאלצת לשלוח את התינוק בעל כורחה למסגרת כדי לחזור לעבוד. המשכתי כאמא פחות צעירה ועדיין נפחדת מאד ששולחת מספר ילדים למספר מסגרות במקביל. אמא שעוברת תהליכי הסתגלות קורעי לב ונעה בין אמון וחיבה לגננות לבין לטישת עיניים בוחנות שמנסות לאתר סימנים מעוררי חשד.

פגשתי כל כך הרבה אנשי צוות חינוכי; גננות מבוגרות שפועלות מכח האינרציה ומזמן איבדו את משמעות העשייה, לצד גננות שכל שנת ותק הפכה אותן למופלאות ומקצועיות יותר. גננות צעירות עם תובנות של זקנות השבט וכאלו שעבורן ישיבה בגן הרגיש כמו ריצוי מאסר עולם. ובתוך כל המפגשים האלו, נרקמה מערכת יחסים יומיומית, עדינה ושברירית שנעה בין התפעלות לחשש, בין אמון לחשד, בין קרבה לריחוק.

מערכת החינוך היא שותפה משמעותית בגידול הילדים שלנו. את מרבית שעות הערות והפעילות הילדים מבלים שם. מי מחזיק את הלב שלהם? מי מכוון את הצמיחה שלהם? מי עד לתהליכים משמעותיים של התפתחות אישית וחברתית? הצוות. בעולם מתוקן, צוות חינוכי היה צריך להיות כמו דמויות יקרות במשפחה המורחבת. נשות החינוך היו יכולות להרגיש כמו אחיות למסע, כמו קולגות חשובות. אבל לא תמיד זה כך.

לא מעט פעמים תהום פעורה בין אנשי הצוות להורים. לא נוצר ה'קליק' המתוק הזה כמו עם אנשים אהובים אחרים. יש הרבה אי הסכמות, בחינה הדדית, אכזבה דו כיוונית ושחיקה.

על פציעה של מערכת החינוך קטונתי מלדבר. אבל מה אנחנו, כאמהות, יכולות לעשות כדי לשמור על הלב של אנשי החינוך שלנו, ושל הילדים שלנו המופקדים בידיהם? גם מסע גדול מתחיל בצעד קטן, והצעד הקטן שאני מדברת עליו הוא צעד של התקרבות אמיתית. בכל שנה אני מתרגשת להכיר את הצוות החדש של ילדיי כי אני יודעת שהם הולכים להפוך לאנשים החשובים ביותר בחיי. חשוב לי ליצור מערכת יחסים כזו שבה אנחנו הופכות לחברות טובות באמת. חברות שיש לה משמעות גם מעבר למסגרת, חברות שתישאר גם אחרי. זהו לא קשר אינטרסנטי, למען הילד/ה שלי, זהו קשר אמיתי ועמוק של לב אל לב עם הדמויות שהקב"ה ייעד עבור משפחתי לאותה שנה. הפגישות הקצרות בבוקר ובצהריים הן פגישות שיקרות לי מאוד, לא כדי לפזר בהן הוראות טיפול, אלא כדי לפגוש בהן את הלב של האנשים החשובים בחיי.

השנה מתקרבת לסיומה ומה שחשוב לי להשאיר בגן או בכיתה זה לא רק מתנת סוף שנה וברכה גנרית, אלא את תחושת הפרידה האישית מאדם קרוב, את ההודיה ואת ההערכה, את הכוונה לשמור על קשר גם בהמשך, הכרה בחלק שהם נטלו בחיים שלנו, מעבר לתפקיד ומעבר למשכורת. אין משכורת שיכולה לתגמל את כוונת הלב, רק הקב"ה ישלם שכרם; אבל אנחנו יכולות להעניק להם את ליבנו בחזרה.

ליצירת קשר: 052-272-8488 | leah.rbach@gmail.com

אפשר לצחוק על זה

לא תמיד צריך לפתור את המחלוקת לפני השינה, לפעמים מספיק לצאת יחד מהלופ

לפני שנים רבות, בהיותי כלה צעירה קיבלתי עצה מדודה כבודה. וכך היא אמרה לי: קבלי על עצמך לא ללכת לישון מתוך מריבה. תעשי כל שלאל ידך כדי ללכת לישון בנקיות הלב.

עצה זו רווחת בקרב זוגות וההנחה היא שבחצות הלילה, אחרי יום עבודה, ילדים, כלים, כביסות, טלפונים שלא חזרנו אליהם ומשימות שביצענו וגם כאלו שלא הספקנו, אנחנו נמצאים בשיא יכולותינו הרגשיות כדי להיות במצב הרוח הנכון לברר את הסוגיה שיושבת בליבת המריבה בינינו ולפתור אותה.

את לא היחידה שזה לא עובד לה.

בחצות הלילה רוב האנשים אינם במופע המשובח שלהם. רובנו עייפים, סחוטים, קצרי רוח ובעיקר מאוד משוכנעים שהצדק איתנו.

לא פעם אתם מתחילים שיחה מתוך רצון כן לפתור מחלוקת לפני שינה, אבל כעבור שעה את מגלה שאתם לא באמת פותרים שום דבר אלא רק ממחזרים טיעונים שכבר נאמרו שבע עשרה פעמים בעבר.

יש משהו מתעתע במריבות זוגיות. אנחנו עושים שוב ושוב את אותו הדבר, ואיכשהו מצפים לתוצאה אחרת. אומרים את אותם משפטים, משתמשים באותו טון, נעלבים מאותם דברים, ונופלים לאותו בור בדיוק.

לפתור מריבה לפני שינה, בעיניי זו לא העצה הכי יעילה. תמורתה אציע רעיון חלופי: כדי לצאת מלופ חוזר, צריך לעשות משהו שונה.

ואין משאב יעיל יותר בזוגיות מאשר משחקיות.

ברגע שאחד מבני הזוג עושה משהו בלתי צפוי, המוח מפסיק לרגע להתגונן. התסריט הקבוע נשבר.

רגע לפני שאתם שוקעים עד הצוואר בבור הקבוע שלכם כדאי לעשות משהו שמפר את התסריט הקבוע, שנותן טוויסט בעלילה: בדיחה, פרצוף מצחיק, קריצה מפתיעה, תנועת "כניעה" מוגזמת עם ידיים באוויר.

כל זוגיות מחזיקה פערים וקונפליקטים. השאלה איננה אם יהיו מריבות, אלא איך יוצאים מהן בלי ליפול שוב ושוב לאותו בור. קלילות ומשחקיות הן כלים נהדרים כדי לפרוק מתח ולצאת מלופ של ריב קבוע.

לא תמיד. לא בכל מצב. יש כאבים שדורשים שיחה רצינית, ויש פצעים שלא יחלימו בעזרת בדיחה. אבל במריבות היומיומיות, השגרתיות והמעייפות, שווה לנסות.

בפעם הבאה שאת מרגישה שאתם נכנסים ללופ המוכר, אל תשאלי רק "איך אני מסבירה את עצמי באופן שהוא ישמע". נסי לשאול את עצמך: "איזה דבר שונה או מצחיק אני יכולה לעשות עכשיו?".

אולי זה יהיה משפט לא קשור שיקליל את האווירה, אולי מחווה מפתיעה, אולי כוס קפה הפוך. הדרך לצאת מלופים זוגיים יומיומיים לא מתחילה בטיעון טוב יותר, לפעמים קלילות ומשחקיות קטנה הן המקפצה לסיום המריבה עם חיוך.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

לא היום

אברימי נוביק

לכפר הקטן שלהם אין אפילו שם על המפה. הוא תקוע אי שם בשולי מדבר סהרה העצום. לכל אחד מאנשי הכפר יש את התפקיד המיוחד לו.

יֶסֶף למשל, מבוגר רזה ושקט, הוא זה שבין היתר נקרא 'מודיע הגשם'. הוא לא חזאי, לא מנבא מתי יהיה גשם. יש לו מטלה אחת פשוטה: כשיורד גשם או ממש כשדי ברור שזה הולך לקרות, הוא יוצא לרחוב, עובר בין הבתים ומודיע לכולם שיש גשם.

זה קצת מוזר, כמה משמעותי הדיווח שלו כשבסוף ממילא בתוך זמן קצר יבינו כולם שהגשם מגיע. אבל מה שעוד יותר מוזר, זה שבאזור הכפר יורד גשם בערך... פעם בעשרים שנה.

יוסף לא מתלונן, הוא באופן קבוע יוצא בכל בוקר, בוחן את העננים, מריח את האוויר. אחר כך במנהג שלא ברור מתי החל, הוא רושם לעצמו במחברת ישנה: לא היום.

האמת היא שבכפר די שכחו שהוא 'מודיע הגשם'. כבר יותר מעשר שנים שלא ירדה טיפה אחת. בעיניהם הוא סתם יצור קצת תמהוני שמביט אל השמיים כל בוקר, מרחרח ואז כותב משהו במחברת שלו. כך לפחות הילדים בטוחים. עוד זקן שכותב דברים.

יש לו עוד כמה תפקידים, וזה המזל שלו. אחרת היו חושבים שנטרפה עליו דעתו.

❖ ❖ ❖

עם שחר, תחת השמש הקופחת שלא ברור כיצד הספיקה להתחמם כה מהר, ז'אן קלוד עומד ומביט בו ממרחק מה. "היה שווה לבוא לכאן מצרפת", הוא אומר לעצמו. מרים את המצלמה המשוכללת שבידו ומנציח את הרגע הלא שגרתי. עוקב אחרי כל סדר הפעולות של האיש העומד מולו. אחר כך הוא פותח מחברת קטנה וכותב לעצמו כמה מילים שמתארות בקצרה את הרגע הזה. מאוחר יותר, הוא ירחיב ויהפוך את זה לדרמטי. זו חתיכת סיפור. בדיוק בשביל דברים כאלה הוא הגיע עד לכאן.

הוא, עיתונאי צרפתי מוכר, יוצא כעת למסע שבסופו יכתוב את ספרו 'אנשי אפריקה'.

"מה שמך?", הוא שואל.

"יוסף".

"ג'וזף, מה אתה עושה?", הוא שואל למרות שהוא בעצם יודע היטב. הוא הרי עשה תחקיר קודם לבואו.

"ממתין".

"ממתין?".

"לגשם".

"גשם? לא נראה לי שיבוא".

"ואם לא יבוא, כותבים 'לא היום'".

"ואם לא מחר?".

"תשמע איש צעיר, אין יום שבו אכתוב 'אף פעם לא'. הרי אין לדעת אם באמת לא יבוא לעולם, כי תמיד יש את מחר".

ז'אן קלוד מבקש לצלם אותו שוב. הוא מחייך. נראה שיש לו סיפור טוב על 'האיש המחכה'. מבחינתו די סיים כאן באזור. הוא מוצא את עצמו בארוחת צהריים מקומית אצל אגבר רועה הצאן, והעייפות גוברת עליו.

❖ ❖ ❖

שלוש לפנות בוקר.

משהו רטוב נוחת על פניו של ז'אן קלוד. הוא מתעורר בבהלה. האם יש תופעות מדבריות שלא התכונן אליהם? הוא ממקד את העיניים המטושטשות בתקרה. יש נזילה. התקרה הסדוקה מגירה מים.

הוא מזנק מהמיטה ויוצא החוצה, המראה שנגלה לפניו ממגנט אותו.

יוסף עומד שם באמצע הכפר ובפעם הראשונה מזה שנים לא מעטות, הוא מרים את הקול וזועק בהתרגשות: "יש גשם! יש גשם!". הוא עובר בין הבתים אבל איש לא מקשיב לו. כולם ישנים עמוק.

מחר, חלק מהם יגלו שדברים שלא הכניסו לבית נהרסו.

כשהוא רטוב עד עצמותיו, יוסף מחזיק את העט וכותב באותיות רועדות: "היום".

ז'אן קלוד מעז לצלם אותו דרך החלון. לאחר מכן נוקש בדלת.

יוסף פותח לו בעיניים רטובות. אבל זה לא גשם.

"אתה בוכה? למה? כל כך היה חסר גשם?".

יוסף משתעל. "זה לא זה", הוא אומר, "כבר חמישים שנה במצטבר שבעיקר אמרתי, לא היום, לא היום, לא היום. אבל מעולם, מעולם לא הפסקתי לצאת. גם כשצחקו עלי, גם כשאף אחד לא הבין מה אני עושה, גם כשהייתי היחיד שמחכה, גם כשאיש לא ראה".

ז'אן קלוד מהנהן. יוסף מוזג לו תה מהביל, ומניח בידיים רטובות את המחברת על השולחן.

הסופר מביט על המחברת, תוך כדי שהוא מתכונן לצלם גם אותה. דפים גדושים בשורות צפופות של 'לא היום' ועוד 'לא היום' ועוד 'לא היום'.

ובסוף, דף אחד שעליו כתוב באותיות ענקיות וטריות, בתוככי כתמי מים ואולי גם דמעות: "היום".

הוא מבין שהוא לא בא לכתוב על יוסף, שבדיוק הגשים את תפקידו, אולי בפעם האחרונה בחייו. הוא בא ללמוד משהו גדול בהרבה.

"מי שיוצא כל יום, מי שממתין בלי לוותר", הוא אומר ומשתעל, "הוא זה שיהיה שם כשזה יגיע".

שבת שלום

92

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

בשורה התחתונה

לחולה שאין בו סכנה מותר לעשות מלאכות האסורות מדרבנן לצורך רפואתו. כאשר ניתן, יש לעשות את המלאכות בשינוי. עם זאת, נטילת תרופות אינה כרוכה בעשיית מלאכה, ואיסורה נובע מגזרת חז"ל "שמא ישחוק סממנים". לחולה שאין בו סכנה התירו חכמים ליטול תרופות בשבת, ללא צורך בשינוי כלל.

מקור: שו"ע ומשנה ברורה סימן שכ"ח סעיף י"ז; משנה ברורה ס"ק פ"ה, ק', ק"ב, קכ"א, ק"ל; חיי אדם סימן ס"ט.

משה גלזמן

חידת שחמט

הלבן כופה מט בשני מהלכים

קרדיט: Adolf Steif, Deutsche Schachzeitung 1887

מספר חידה: 1092

פתרון חידה: 1091

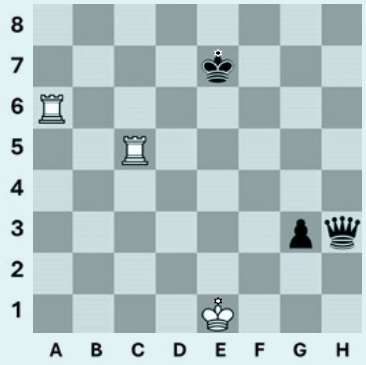

צריח C7 > המלך חייב D8 > צריח C7 ל–H7! האיום המיידי: צריח A6 ל–A8 = מט

הרעיון המרכזי: המלך נמצא במרכז הלוח, ומכל צד ניתן לכפות שח–מלכה כשהמלך אינו מצליח להגיע למלכה.

נבחן את אפשרויות השחור:

א. להכות את הצריח ב–H7: צריח לבן A6 שח ב–A8 > המלך יורד לשורה 7 > צריח לבן A7 = שח–מלכה

ב. מלכה G2 מגינה על A8: צריח לבן A8! > המלכה מכה (אחרת מט) צריח לבן H8 = שח–מלכה

ג. המלכה נשארת על האלכסון H3–D7: צריח A8 > המלכה חייבת C8 > צריח H8 = שח–מלכה

ד. המלכה נשארת על עמודה H: הצריח מכה את המלכה

ה. מלכה C8 צריח H8: = שח–מלכה

חלק מפתרון נהדר של רב אמן ניצקו. הסרטון המלא: https://did.li/chess-1092-y

רבי נסים חיים משה מזרחי

ה'ת"ן, 1690 - ד' תמוז ה'תק"ט, 9 ביוני 1749

א"י

רבי נסים חיים משה ב"ר יוסף מזרחי היה 'הראשון לציון', ראש רבני ירושלים עיר הקודש. מחבר שו"ת "אדמת קודש".

נולד בירושלים לרבי יוסף, שהיה ראש השוחטים בעיר. התייתם בגיל צעיר וגידל את אחיו רבי ישראל מאיר מזרחי, שהתפרסם לימים כמחבר ספר "פרי הארץ" (שני האחים כונו 'הנרות המזרחיים' ונפוצה הסגולה להדליק נר לזכרם). השניים למדו בישיבת "בית יעקב" בעיר. בשל חובותיו הכבדים של היישוב היהודי בירושלים לממשל העות'מאני, נאסר פעמיים ככופר נפש עבור הקהילה, ובעקבות מאורעות אלו נוספו לו השמות "חיים" ו"ניסים".

בשנת ה'תק"ה (1745) מונה לכהן כראשון לציון, תפקיד בו שימש כארבע שנים עד לפטירתו. במהלך כהונתו תיקן יחד עם בית דינו מספר תקנות ציבוריות, ובהן האיסור על מגורי רווקים בירושלים. בין תלמידיו היה רבי יונה נבון.

חיבורו המרכזי הוא ספר השאלות והתשובות "אדמת קודש", הכולל שני חלקים של משא ומתן הלכתי על ארבעת חלקי השולחן ערוך. חלקו הראשון נדפס בקושטא, וחלקו השני יצא לאור לאחר מותו בשלוניקי על ידי בנו רבי יוסף פנחס.

נטמן בהר הזיתים סמוך לקבר רבי חיים בן עטר.

צילום מצבה: יהודה (אודי) מזרחי–צורף, רישיון: CC–BY–SA–4.0.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

אחוותא
לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה "עלון" לנוס שלנו 072-371-4400 בווטסאפ: alon@achvat.co.il או למייל

פרה אדומה

אמנות

באמנות היהודית הקלאסית מופיעה הפרה האדומה (מפרשת השבוע, ראו גם: פסיפס גיליון 44) בעיקר בהקשר הטקסי של הכנת אפרה המטהר: שחיטתה, שריפתה והזיית מי החטאת, כמרכיב קטן בתוך כתבי יד מאוירים ולא כנושא אמנותי עצמאי לחלוטין. באמנות היהודית המודרנית נעשתה הפרה האדומה לסמל מובהק למסתורין, לפרדוקס המורכב של הטהרה והטומאה, לתיקון חטא העגל ולכיסופים עמוקים של גאולה. פרות אדומות בולטות ומרשימות נמצא יותר באמנות הטבע והכפר, כחלק מתיאורים של נופי מרעה, חיי חקלאות ובעלי חיים, כמו כאן: פרה אדומה (פסולה בשל שערות לבנות), מעשה ידי האמן הדני הצעיר והמבריק יוהאן תומאס לונדביי (1818–1848).

Johan Thomas Lundbye,
עגלה אדומה רועה, מחקר, 1843. שמן על קנבס

בית הכנסת בוולודבה

תחת השמש

מתחם בתי הכנסת בוולודבה (Włodawa) שבפולין, הכולל את בית הכנסת הגדול, בית המדרש ומבנה הקהילה, הוא מאתרי המורשת היהודיים השמורים ביותר במדינה. בית הכנסת הגדול נבנה בסגנון הבארוק בשנים 1764–1774 בתכנון האדריכל פאולו אנטוניו פונטנה, ומתאפיין בגג נחושת תלת–שכבתי. מבנה בית המדרש הסמוך הושלם בשנת 1786. במהלך מלחמת העולם השנייה חולל המתחם בידי הגרמנים ושימש כמחסן צבאי, שבתום המלחמה הוסב למוסך וסבל מהרס מבני כבד. בשלהי המאה העשרים עבר המקום שחזור קפדני, וכיום, בהיעדר תושבים יהודים בעיר, הוא פועל במלואו כמוזיאון היסטורי המציג את מורשת יהודי האזור לקהל הרחב.

חלל בית הכנסת וארון הקודש.
צילום: Bazie, רישיון: CC-BY-SA-3.0-PL

נשיפת הברדלס

חי וצומח

נשיפת הברדלס משמשת בעיקר כאמצעי של אזהרה הגנתית מפני טורפים. בניגוד לחתולים הגדולים המסתמכים על כוחם, הברדלס הוא בעל מבנה גוף קל משקל יחסית והוא שואף להימנע מעימותים ישירים בכל הזדמנות. קולות הנשיפה מסייעים לו להיראות מאיים יותר, ומאותתים למתחרים פוטנציאליים כגון אריות וצבועים לשמור על מרחק. התנהגות זו אופיינית במיוחד במצבים שבהם החיה נדחקת לפינה, מגינה על גוריה או שומרת על הטרף. הברדלס שבתמונה, נושף בתום ארוחה דשנה ומדממת במדבר קלהארי שבנמיביה, כדי להגן על המזון שנותר ברשותו ולמנוע מטורפים אחרים להתקרב אל האוכל המפוזר בשטח סביבו.

צילום: Giles Laurent. רישיון: CC–BY–SA–4.0